

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi

ISSN: 2147 - 1037

1948-2019 Yılları Arasında Birleştirilmiş Sınıflı Olan ve Olmayan İlkokullarda Görsel Sanatlar Dersi Sürelerinin İncelenmesi

Sevgi Kayalıoğlu

DOI:10.29299/kefad.2020.21.01.015

Makale Bilgileri

Yükleme:06/09/2019 Düzeltme:28/10/2019 Kabul:24/03/2020

Özet

Bu araştırmada, 1948-2019 yılları arasında uygulanan öğretim programlarında Görsel Sanatlar dersinin birleştirilmiş sınıflı olan ve olmayan ilkokullardaki süreleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Doküman incelemesi yöntemiyle yürütülen araştırmada, veriler doküman analizi yoluyla değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında, 7 esas ve 1 taslak program ele alınmıştır. Ders sürelerinde meydana gelen değişimler ise şu üç kategoride analiz edilmiştir: 1948-1997, 1997-2012 ve 2012-2019. 1948'den 1997'ye kadar ders dağılım çizelgeleri, birleştirilmiş ve bağımsız sınıflı diğer okullar için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Bu süreçte iki okul türünde ders süreleri açısından farkın en fazla olduğu yıl 1948'dir. 1997'ye kadar birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda dersin süresi, bağımsız sınıflı ilkokullardan daha az olmuştur. 1997'de kabul edilen 4306 sayılı Kanun'la sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasına geçildikten sonra her iki okul türünde de aynı çizelge uygulanmış; ders sürelerinde denklik sağlanmıştır. 2012-2019 yılları arasında ise dersin birleştirilmiş sınıflardaki süreleri, 1948-2019 arasındaki en düşük seviyelere çekilmiştir. Ayrıca 2012'ye kadar dersin öğretmenli ve ödevli geçecek saatlerinin sınıfların birleştirilme şekline göre değişiklik gösterdiği, 2012 itibarıyla dersin tüm sınıflarda öğretmen tarafından bizzat işlenmek suretiyle yürütüldüğü anlaşılmıştır. Birleştirilmiş sınıflardaki öğretimin sınıf öğretmenleri tarafından gerçekleştirildiği ve sınıf öğretmenlerinin bu dersi verme noktasında yaşadığı sıkıntılar dikkate alınarak ders süresinin öncelikle 1-4.sınıflarda ivedilikle artırılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görsel Sanatlar dersi, Resim-İş dersi, Birleştirilmiş sınıflı okullar, Bağımsız sınıflı okullar, Ders süreleri.

Sorumlu Yazar : Sevgi Kayalıoğlu, Dr. Öğretim Üyesi, Aksaray Üniversitesi, sevgikayalioglu@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9169-230X

...

544

Atıf için: Kayalıoğlu, S. (2020). 1948-2019 Yılları arasında birleştirilmiş sınıflı olan ve olmayan ilkokullarda görsel sanatlar dersi sürelerinin incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 544-594.

Giriş

Türkiye’de ilkokullar, geçmişten günümüze kadar sayısal olarak en fazla öğrencinin öğrenim gördüğü eğitim kademesi olma özelliğini daima muhafaza etmiştir. Bireylere temel bilgilerin kazandırılması, okuryazarlık eğitiminin verilmesi, iyi yurttaşlar, vatansever ve milliyetçi bir nesil yetiştirilmesi noktasında mihenk taşı niteliğinde olan ilkokullarda en nihayetinde Millî Eğitim Temel Kanunu’nda (METK) ifadesini bulan birey tipinin yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde, tüm dersler gibi Görsel Sanatlar dersinin de önemli bir rolünün olduğunu söylemek mümkündür.

Bilindiği gibi Görsel Sanatlar dersi, Cumhuriyet’in ilanından beri ilkokul programlarında Resim/Resim-Elişi/Resim-İş gibi farklı isimlerle yer almıştır. Programların temel felsefelerinin ve içeriklerinin oluşturulmasında ise bazı etkenler rol oynamıştır. Etike’ye göre Türkiye’de resim eğitimi üzerinde etkili olan düşünceler, cumhuriyet bilinci ekseninde ilerlemiştir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç ve Türkiye’ye gelen yabancı uzmanlar Atatürk’ün düşüncelerinden hareketle Cumhuriyet rejiminin ilkelerine uygun birey tipinin yetiştirilmesini ve ülke kalkınmasını esas alarak resim eğitime yön ve şekil vermiştir. Bakan Mustafa Necati de aynı anlayışla resim eğitimi adına önemli hizmetlerde bulunmuştur. Ancak Baltacıoğlu, özellikle, 1908’lerden itibaren resim eğitimi konusunda aktif rol üstlenmiştir (Etike, 2001, s.94). Öyle ki Tedrisat-ı İptidaiye Müfredat Programı’ndaki Resim ve Elişi kısımları, Baltacıoğlu tarafından kaleme alınmıştır (Baltacıoğlu, 1998, s.164). Tüm çabalara karşın yeni rejimin kabulünden sonra uzunca bir süre eğitim alanında istenilen seviyeye ulaşamadığını söylemek mümkündür.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında ilköğretim zorunlu olsa da dönemin imkânsızlıklarından dolayı birçok köye uzunca bir süre okul inşa edilememiş ve öğretmen gönderilememiştir. Okulu olan bazı köylerde de ilköğretim, üç yıl süreli olarak okutulmuştur (Akyüz, 2015, s.346). Dolayısıyla bu yıllarda köy okulları ve nüfusu fazla olan yerlerdeki diğer okullar arasında öğrenim süresi açısından denklik sağlanamadığı ve bu durumun 1939 yılına kadar devam ettiği söylenebilir. 1939’da toplanan Birinci Millî Eğitim Şûrası’nda, üç sınıflı köy ilkokullarının beş sınıfa çıkarılmasına karar verilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 1991). Alınan karara istinaden 1939-1940 yılından itibaren tek öğretmenli/üç sınıflı köy okullarında dördüncü sınıfın, 1940-1941 yılından itibaren de beşinci sınıfın açılmasını öngören bir program projesi hazırlanmıştır (Maarif Vekilliği, 1939). Köy ve şehir okulları arasında gerek uygulamadaki gerekse öğrenim süresindeki farklılıkların giderilmesine yönelik olarak atılan bu adımdan sonra 1948’de kabul edilen ilkokul programı ile bu ikiliğe son verilmiştir. Özellikle 1960’lardan itibaren ilköğretimin sürelerinde ve kuruluşuna esas teşkil eden hususlarda birtakım düzenlemeler yapılmıştır.

İlköğretime ilişkin son düzenleme, 30 Mart 2012’de 6287 sayılı Kanun’un kabulü ile gerçekleşmiş ve bu çerçevede ilköğretim okulları “ilkokul” ve “ortaokul” şeklinde her biri dört sınıftan oluşan iki kısma ayrılarak ilköğretimde 4+4 sistemine geçilmiştir (Kayalıoğlu, 2018). Birleştirilmiş sınıflar, ülkemiz eğitim sisteminde sekiz yıllık ilköğretim okullarında birinci kademeye yönelik bir uygulamadır (Erdem, 2002, s.1; Köklü, 2000, s.31). Örneğin 1924-2012 arasında temel eğitim/ilköğretim okullarında 1-5.sınıflar; 6287 Sayılı Kanun’a göre 2012’de geçilen yeni sistemdeki 4+4’e göre ise 1-4.sınıflar birleştirilmiş sınıfla öğretim yapılan seviyelerdir.

Bu uygulama nüfusu az olan köylerde öğrenci sayısının bir sınıfı dolduramaması, az sayıda öğrencinin bulunduğu sınıflara ayrı bir öğretmen verilmesinin imkânsız olması veya derslik yetersizliğinden dolayı birkaç sınıfın birleştirilerek grup halinde tek bir öğretmen tarafından okutulması esasına dayanmaktadır (MEB, 1948; 1968). Yani birleştirilmiş sınıflı okullarda farklı öğrenim düzeylerindeki öğrenciler bir arada eğitim görmektedir. Uygulaması sınıf öğretmenleri tarafından yapılan bu okullar, Osmanlı’dan günümüze kadar varlığını korumuştur. Esasında böyle bir uygulama, herkesin eğitim hakkından eşit şekilde faydalanması ilkesine hizmet etmekte; eğitimli bireylerin yetiştirilmesi için ekonomik ve işlevsel bir çözüm yolu teşkil etmektedir.

Birleştirilmiş sınıflara ilişkin veriler incelendiğinde Türkiye’de 2009-2010 öğretim yılında resmî ilkokulların sayısı 32,431 iken bunların içinde birleştirilmiş sınıflı okul sayısı 11,348’dir (MEB, 2010, s.91-92). Yani bu yıllar arasında birleştirilmiş sınıflı okulların oranı %35 civarındadır. Aynı oran sonraki sene de geçerliliğini korumuştur ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının (TTKB) 7 Eylül 2012 tarihli ve 151 sayılı kurul kararında, 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında 10,413 ilköğretim okulunda birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrenci sayısının 305,201 olduğu açıklanmıştır. Dolayısıyla birleştirilmiş sınıflı okullar ülkemizin gerçeklerindedir ve mevcut okullar içindeki sayısı düşünüldüğü zaman bu okullarla ilgili yapılan araştırmaların önem arz ettiği açıktır.

Yapılan araştırmalardan, birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin birçok sorunun yanı sıra ders süreleri açısından da problem yaşadıkları anlaşılmaktadır. Örneğin Erdem, Kamacı ve Aydemir (2005) tarafından yapılan araştırmada bu okullardaki ders sürelerinin, derslere ayrılan konuların işlenebileceği yeterlilikte olmadığı ve bunun öğretmenler tarafından bir sorun olarak görüldüğü; Dursun (2006) tarafından yapılan çalışmada, birleştirilmiş sınıflarda ders saatinin yetersiz olması nedeniyle konuların eksik kaldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Akpınar, Turan ve Gözler (2006); Gözler (2008); Summak, Summak ve Gelebek (2011) tarafından yapılan araştırmalarda da birleştirilmiş sınıflı okullarda sınıf öğretmenlerinin zaman açısından problem yaşadıkları ortaya konulmuştur. Söz konusu araştırmaların sonuçlarından, birleştirilmiş sınıflı okullarda derslere ayrılan sürelerin öğretime yansıyan bir faktör olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle de içerikte ders saatlerine yönelik olarak yapılan düzenlemelerin bu okullarda Görsel Sanatlar dersine yansımalarının olup

olmadığının tespit edilmesi, olmuşsa bunun hangi yönde gerçekleştiğinin belirlenmesi önemli görülmüştür. Bu noktadan hareketle araştırmada, 1948-2019 yılları arasında birleştirilmiş sınıflı olan ve olmayan ilkokullarda Görsel Sanatlar dersi sürelerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında, her bir öğretim programı için “Birleştirilmiş ve bağımsız sınıflı ilkokullarda Görsel Sanatlar dersinin haftalık zaman çizelgesi içindeki ders süresi ne kadardır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Ayrıca incelenen her program kapsamında, birleştirilmiş sınıflı okullarla ilgili gelişmelere ve dersin işleniş şekline de yer verilmiştir.

Alan yazında birleştirilmiş sınıflarla ilgili birçok çalışma vardır. Örneğin birleştirilmiş sınıflı okullarda Sosyal Bilgiler, Matematik ve Türkçe gibi derslerin öğretimi (Atasever, 2012; Buğday, 2003; Karaman), bu sınıfları okutan öğretmenlerin görüş veya sorunları (Yıldız ve Köksal, 2009; Erdem vd., 2005; Gözler, 2009; Summak vd., 2011; Palavan ve Göçer, 2017) ve bazı diğer konular üzerine araştırmalar yapılmıştır. Benzer şekilde ilkokul Görsel Sanatlar dersi öğretim programlarına ilişkin çalışmalar da bulunmaktadır. Ancak Görsel Sanatlar dersinin birleştirilmiş sınıflardaki pozisyonunun incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu araştırmayla alandaki bir boşluğun doldurulması ve birleştirilmiş sınıflarda Görsel Sanatlar dersinin ele alındığı yeni araştırmalara öncülük edilmesi öngörülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın, dersin gerek geçmişteki gerekse güncel durumundan yola çıkılarak gelecekteki sürelerinin belirlenmesine ilişkin yapılacak çalışmalara bir ölçüt olarak katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Birleştirilmiş Sınıflı Okullar Hakkında

Birleştirilmiş sınıflı okulların ortaya çıkışı, köy olgusuna dayanmaktadır ve dünyanın birçok ülkesinde bu uygulamaya rastlanmaktadır (Köklü, 2000, s.31). Ülkemizde çok sayıda birleştirilmiş sınıflı okul olması, Türkiye’deki eğitimcileri önemli ölçüde kaygılandırmış ve onları hızlı bir çözüm yolu bulmaya zorlamıştır. Bu maksatla 1951 yılında köy okulları incelemek ve köy okulları sorununa çözüm bulmak için davet üzerine Amerika’dan Türkiye’ye gelen Prof. K. V. Wofford’un, konuyla ilgili bazı önerileri olmuştur (Binbaşoğlu, 1999). İncelemelerini hem köy hem de şehir ilkokulları için ortak hazırlanan 1948 İlkokul Programı’nın uygulandığı bir dönemde gerçekleştiren Wofford, köy ilkokullarında “kümelere ayırma/gruplandırma” sistemini önermiştir. Hatta raporunda farklı sınıf düzeylerindeki öğrencilerin gruplandırılmasıyla yapılan eğitimin, bağımsız sınıflarla yapılan eğitimden çok daha iyi olduğuna değinmiştir. Temelde altı sınıftan ve üç gruptan oluşan sistem üzerinde yoğunlaşan Wofford, beş sınıftan oluşan bir ilkokulda sınıfın iki gruba ayrılmasının yeterli olacağını söylemiş ve gruplandırmanın nasıl yapılması gerektiğine açıklık getirmiştir. Ona göre birinci sınıf öğrencileri, okuma derslerini ayrı bir sınıf halinde yapmalı fakat diğer çalışmalarını ikinci ve üçüncü sınıflarla gerçekleştirmelidir. Dördüncü ve beşinci sınıflar ise ayrı bir grup olarak okutulmalıdır (Wofford, 1952, s.67-68). Hazırlanan rapora istinaden Beşinci Millî Eğitim Şûrası’na

sunulmak üzere yapılan çalışmalarda ilkökul düzeyinde ilk üç sınıfın ve diğer iki sınıfın birer grup olacak şekilde, iki grubun birleştirilerek okutulmasına; birkaç sınıfın derslerinin birleştirilmesine ve derslerin ilgi merkezini teşkil eden konuların da nöbetleşe işlenmesine karar verilmiştir (MEB, 1952, s.5). Bu doğrultuda 1952 yılında, köy okullarında birleştirilmiş sınıflardaki öğretimin nasıl yapılacağına dair açıklamaların ve uygulamaların yer aldığı “Köy Okullarında Birleştirilmiş Sınıflar İçin Program Taslağı” başlıklı program hazırlanmıştır. Wofford tarafından önerilenler, önce 1962 İlkokul Programı Taslağı’nda daha sonra da 1968 İlkokul Programı’nda uygulamaya konulmuştur (Binbaşıoğlu, 1999, s.3; Köklü, 2000, s.33).

Birleştirilmiş sınıfların oluşturulmasında tek bir formül yoktur ve koşullara göre (öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı) birden fazla birleşim şekli uygulanmaktadır. Temelde beş sınıfın bulunduğu okullarda birinci, ikinci ve üçüncü sınıfın birleştirilmesiyle oluşan gruba “A grubu”; dördüncü ve beşinci sınıfın birleştirilmesiyle oluşan gruba ise “B grubu” denilmektedir. Sınıfların A ve B grubu olarak adlandırılmasına 1962 taslak programı ile başlansa da esas uygulamaya 1968 İlkokul Programı ile geçilmiştir. Bundan önceki programlarda ise ilk üç sınıfa “Birinci devre”, sonraki iki sınıfa “İkinci devre” denilmektedir. Ancak 30 Mart 2012’de, 6287 sayılı Kanun’un kabulüyle ilkökul süresinin dört yıl olmasından dolayı dört öğretmenli/dört derslikli birleştirilmiş sınıflar kalmamıştır. Yeni sisteme göre birleştirilmiş sınıflı öğretim yapılabilmesi için bir okulda en çok üç öğretmenin ve/veya üç dersliğin olması gerekmektedir.

Bu okul tipinde, aynı anda birden fazla sınıf okutulduğu için öğretimde bağımsız sınıflarda uygulanandan farklı bir yol izlenmektedir. Bağımsız sınıfların aksine bu okullarda, öğrencilerin kendi kendilerine çalışarak (müzakerede/ödevli) geçirmeleri gereken zaman dilimleri bulunmaktadır. Müzakerede/ödevli geçen saatler, özellikle okul dışında ders çalışma ve kendini geliştirme imkânı bulamayan öğrenciler için de bir fırsat olarak görülebilir.

Birleştirilmiş sınıflı okulların, bazı güçlü ve zayıf yönleri mevcuttur. Öğrencilerin kendilerini yönetme, bireysel araştırma yapabilme ve öğrenme becerileri edinebilmesi, derslik ve öğretmen ihtiyacının azalması nedeniyle ekonomik olması birleştirilmiş sınıflı okulların olumlu özellikleri arasında sayılabilir. Yaşça büyük öğrencilerin küçük öğrencilere yardım ederek sosyal yönden gelişme ve olgunlaşma fırsatı kazanması, liderlik yeteneklerini geliştirebilmesi, öğretmenin zamandan kazanması da yine bu okulların güçlü yönleri arasındadır (MEB, 1968, s.323). Ancak Külekçi tarafından yapılan araştırmada, 4+4+4 sisteminin gelişiyile birlikte beşinci sınıfların ortaokula geçmesinden dolayı birinci sınıflara yardımcı olma ve rehberlik etme işinin sınıf öğretmenlerine kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Külekçi, 2013, s.374). Bu sonuca bağlı olarak uygulanan yeni sistemin büyük ve küçük öğrencilerin etkileşime geçerek sosyal gelişme sağlaması, yaşça büyük öğrencilerin liderlik yeteneklerini geliştirebilmesi ve öğretmenlerin zamandan tasarruf edebilmesi gibi hususları

olumsuz etkilediği söylenebilir. Öğretmenin ders hazırlığına ayırdığı zamanın ve enerjinin artması, öğretmenin görev ve sorumluluklarının fazla olması, programın tüm hedeflerine ulaşamaması (Köklü, 2000; Köksal, 2003); sınıf yönetiminin kaybedilmesi, ödevli gruptaki öğrencilerin öğretmenle ders işleyen grubun çalışmalarını bölmesi, öğrencilere bireysel olarak ayrılan zamanın yetersiz olması (Dursun, 2006, s.43) gibi durumlar da bu okulların zayıf yönlerini oluşturmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak yürütülmüştür. Doküman incelemesi, araştırılacak olgu ve olaylara dair bilgi içeren yazılı kaynakların çözümlenmesini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.187).

Verilerin Toplanması

Eğitim alanında yapılan tarihi araştırmalarda genellikle yapılandırılan olaylarla fiziksel olarak ilişkili olan ve birincil veri kaynakları olarak nitelendirilen tüzükler, resmî tutanaklar, kanunlar ve resmî yayınlar gibi kaynaklar yer almaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 2005, s.161). Bu araştırmanın temel verilerini de birincil veri kaynakları arasında tanımlanan ve orijinal olan, Millî Eğitim Bakanlığı/Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yayımlanan öğretim programları ve Bakanlığın resmî yayın organlarından olan ve eğitimle alakalı tüm yasal gelişmelerin yer aldığı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan kurul kararları oluşturmaktadır. Bu dokümanlara Ferit Ragıp Tuncor Arşiv ve Dokümantasyon Kütüphanesi'nden ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler, doküman analizi yoluyla incelenmiştir. Bu çerçevede öncelikle örneklem belirlenmiştir. Araştırma 1948-2019 yılları arasında uygulanan ilkökul/ilköğretim programlarıyla bu programlar içinde eski adıyla Resim-İş; güncel adıyla Görsel Sanatlar dersinin bağımsız ve birleştirilmiş sınıflı okullardaki ders sürelerinin incelenmesiyle sınırlanmıştır. İlkokullar, 1973'ten 30 Mart 2012'ye kadar 1-5.sınıfları (birinci devre); bu tarihten sonra ise 1-4.sınıfları kapsamaktadır. Bu doğrultuda araştırmada, 1948-2012 arasında ilkökul/ilköğretim 1-5.sınıfların; 2012 sonrasında ise 1-4.sınıfların ders süreleri ele alınmıştır. Araştırmanın başlangıç tarihinin 1948 olarak belirlenme sebebi ise uzun yıllar boyunca birbirinden farklı programlara sahip olan köy ve şehir ilkökullarının 1948 İlkokul Programı'yla beraber tek bir çatı altına alınması olmuştur.

Bu doğrultuda tüm dokümanlar dikkatli şekilde okunarak birleştirilmiş sınıflı okullara ve öğretim programlarına ilişkin alınan kararlar ışığında, iki okul türü için kabul edilen ders dağılım çizelgelerinde Resim-İş/Görsel Sanatlar dersinin süresi analiz edilmiştir. Veriler, her bir öğretim

programını için ayrı başlıklar altında değerlendirilerek yüzde (%) cinsinden sayısal olarak veya düz yazı şeklinde rapor haline getirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın genel amacı doğrultusunda tespit edilen “Birleştirilmiş ve bağımsız sınıflı ilkokullarda Görsel Sanatlar dersinin haftalık zaman çizelgesi içindeki ders süresi ne kadardır?” sorusuna ilişkin yanıtlar, zaman bilimsel açıdan her bir öğretim programı için ayrı ayrı ortaya konulmuştur.

1948 İlkokul Programı

Cumhuriyet’in ilanından 1948 yılına kadar köylerde ve şehirlerde uygulanmak üzere birçok program hazırlanmıştır. Ancak 1944’te, o yıllarda yürürlükte olan 1936 İlkokul Programı ve 1939 Köy İlkokul Programı Projesi’nin değerlendirilmesi için çalışmalara başlanmıştır. Bu doğrultuda, uygulamadaki bu programlarla ilgili bazı soruların yer aldığı bir anket hazırlanarak Talim ve Terbiye Dairesinin (TTD) 11 Şubat 1944 tarihli yazısıyla ilgililere gönderilmiştir. Dört yıl süren araştırmaların sonuçlarına göre hazırlanan program, sistemli olarak yürütülen ilk program geliştirme çalışmasının ürünü olması yönüyle Cumhuriyet tarihinde önemli bir yer edinmiştir. Ayrıca bu programla o güne değin ayrı ayrı hazırlanan köy ve şehir ilkokullarının programları tek bir çatı altında birleştirilmiştir (Kayalioğlu, 2018). Program, 1 Kasım 1948’de uygulamaya konulmuştur (Tertemiz, 2000, s.60). 20 yıl süreyle uygulandığı için Cumhuriyet tarihinin en uzun süre yürürlükte kalan programı olma unvanını kazanmıştır (Cicioğlu, 1985, s.99).

Programda, şehir ve kasaba ilkokulları ile köy ilkokulları için iki farklı çizelge hazırlanmıştır. İki okul türündeki toplam ders saatleri ve Resim-İş dersinin süreleri, Tablo 1’de gösterilmiştir (MEB, 1948, s.24-25). Bu programda, her ders 40 dakikalık süreye tekabül etmektedir (Tanışık, 1965, s.17). Tablo 1’de yer alan şehir ve kasaba okulları, normal öğretim yapan bağımsız sınıflı okulları; köy okulları ise birleştirilmiş sınıflı okulları temsil etmektedir.

Tablo 1. 1948 İlkokul Programı’nda ilkokul türlerine göre Resim-İş dersinin sürelerini gösterir çizelge

İlkokul Türü	Birinci Devre			İkinci Devre		Resim-İş Dersi Toplam Süre	Yüzde (%)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf		
Şehir ve Kasaba	4	4	4	2	2	16	12,3
Köy	1	1	1	1	1	5	3,8
<i>Toplam</i>	26	26	26	26	26		

Tablo 1’de, Resim-İş dersinin şehir/kasaba ve köy ilkokullarındaki süreleri yer almaktadır. Burada Resim-İş dersinin şehir ve kasaba ilkokullarında birinci devrede 4; ikinci devrede ise 2 ders saati ve haftalık toplam dersler içindeki payının %12,3; köy ilkokullarında tüm sınıflar için 1 ders saati ve genel toplam içindeki oranının %3,8 olduğu görülmektedir. Her iki okul türünde de haftalık

toplam ders süreleri eşittir. Ayrıca dersin süresi köy ilkokullarında, şehir ve kasabalardaki ilkokullara göre %8,5 oranında azalmıştır.

Bu programda, birleştirilmiş sınıflarla ilgili açıklamaların bulunduğu “Birleştirilmiş Sınıfların İdaresiyle İlgili Esaslar” adıyla bir bölüm yer almaktadır. Yapılan açıklamalar ve hazırlanan cetvellerden, Resim-İş dersinin süresinin birleştirilmiş sınıflı okullarda tüm sınıflarda 1 ders saati olduğu anlaşılmaktadır. Yani 1948 İlkokul Programı’nda birleştirilmiş sınıflı okullarda, köy ilkokulları için hazırlanan ders dağıtım çizelgeleri esas alınmıştır. Yine bu bölümde sınıfların birleştirilme durumuna göre derslerin işleniş şekli, örnek cetvellerle açıklanmıştır. Buna göre iki devrenin ayrı öğretmenler tarafından okutulduğu iki öğretmenli/beş sınıflı okullarda [(1+2+3)/(4+5)] Resim-İş dersi, tüm sınıflarda öğrencilerin kendi kendilerine meşgul olacakları vazifelerle “ödevli” geçen saatler arasına alınmışken bir diğer cetvelde birinci devre sınıfları (1+2+3) “öğretmenli” saatler arasında gösterilmiştir. Buradan hareketle ders sürelerine riayet etmek koşuluyla “öğretmenli” veya “ödevli” saatlerin düzenlenmesi işinin, öğretimin gereklilikleri ve öncelikleri doğrultusunda öğretmene bırakıldığı söylenebilir. Dolayısıyla 1948 İlkokul Programı’nda, Resim-İş dersinin işleniş biçimi (öğretmenli veya ödevli) birleştirilme şekillerine göre değişiklik göstermektedir.

1962 İlkokul Programı Taslağı

1948 İlkokul Programı’nın uygulamaya başlanmasından bir süre sonra öğretmenler beş sınıflı bir arada okutmak zorunda kaldıkları için “birleştirilmiş sınıflarda öğretim sorunu” ortaya çıkmıştır (MEB, 2003, s.67). Bu nedenle programın kabulünden yaklaşık üç sene sonra uygulamada karşılaşılan zorlukların belirlenmesi ve programın geliştirilmesi için Amerikalı Profesör Kate Wofford Türkiye’ye davet edilmiştir (Cicioğlu, 1985, s.100). Wofford, 5 Ekim 1951-1 Şubat 1952 tarihleri arasında Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde köy eğitimi ve öğretimi üzerine birtakım incelemelerde bulunmuş ve konuya ilişkin bir rapor hazırlamıştır (Wofford, 1952). Aynı yıl ilköğretim müfettişleri, köy enstitüleri ve köy öğretmenlerinden seçilen 25 kişilik bir grup da köy okullarında uygulanması önerilen metotları incelemek üzere Amerika’ya Wofford’un yanına gönderilmiştir (Maarif Vekâleti, 1954, s.16). Akabinde 5-14 Şubat 1953’te, Beşinci Millî Eğitim Şûrası toplanmış ve burada “İlkokul programlarının yeniden gözden geçirilmesi” konusu gündeme alınmıştır (MEB, 1995, s.31). İlköğretimin temel mesele olarak ele alındığı bu toplantıda, ilkokul programları üzerinde incelemeler yapılmış ve programlar üzerinde gerçekleştirilmesi gereken değişiklikler kararlaştırılmıştır (MEB, 1962, s.8). Şûra’da, Wofford tarafından köy okulları için önerilen “sınıfların birleştirilmesi ve derslerin üniteler halinde nöbetleşe işlenmesi” hususları da uygulanmak üzere kabul edilmiştir (MEB, 1954, s.355). 1962’ye kadar çeşitli komisyonlar toplanarak taslak programın hazırlanması çalışmalarına devam edilmiştir. Yapılan çalışmaların ardından hazırlanan taslak program, 12 Eylül 1962’de kabul edilmiştir (Kayalıoğlu, 2018,

s.141). Programın pilot uygulamalarına ise Talim ve Terbiye Kurulunun (TTK) kararıyla 1962-1963 yılında başlanmıştır (MEB, 1967, s.349).

Taslak programda, ilkokullar 1926'dan sonra olduğu gibi "birinci devre" ve "ikinci devre" olmak üzere iki devreye ayrılmıştır. Birleştirilmiş sınıflarda birinci devre "A grubu", ikinci devre ise "B grubu" olarak adlandırılmıştır. Ayrıca burada normal öğretim yapan bağımsız sınıflı ilkokulların ve birleştirilmiş sınıflı okulların ders dağıtım çizelgeleri ayrı ayrı hazırlanmıştır.

Resim-İş dersinin birleştirilmiş ve bağımsız sınıflardaki haftalık ders süreleri, Tablo 2'de verilmiştir (MEB, 1962).

Tablo 2. 1962 İlkokul Programı Taslağı'nda Resim-İş dersinin bağımsız ve birleştirilmiş sınıflı okullardaki sürelerini gösterir çizelge

Okul Türü	Birinci Devre			İkinci Devre		Resim-İş Dersi Toplam Süre	Yüzde (%)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf		
Bağımsız Sınıflı	3	3	3	2	2	13	10,0
<i>Toplam</i>	26	26	26	26	26		
	A Grubu			B Grubu			
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf		
Birleştirilmiş Sınıflı	3	3	3	1	1	11	8,4
<i>Toplam</i>	26	26	26	26	26		

Tablo 2'de görüldüğü gibi taslak programda Resim-İş dersinin süresi, bağımsız sınıflarda birinci devrede 3; ikinci devrede 2 ders saati iken birleştirilmiş sınıflarda A grubunda 3; B grubunda 1 ders saatidir. Yani her iki okul türünde Resim-İş dersinin ilk üç sınıftaki süreleri aynı iken 4 ve 5.sınıflardaki süreleri farklıdır. Ayrıca dersin bağımsız sınıflardaki haftalık toplam süresi 13, bu sürenin toplam süre içindeki payı %10,0; birleştirilmiş sınıflarda haftalık toplam süresi 11, bu sürenin toplam süre içindeki payı ise %8,4'tür. Dolayısıyla birleştirilmiş sınıflı okullarda dersin haftalık dağılım içindeki oranı, bağımsız sınıflı okullara göre %1,6 daha düşüktür.

Taslakta, bir ders saati bir "bütün" olarak ifade edilmiştir. Yani her sınıf için haftada 26 bütün esası benimsenmiştir. Her bir bütüne denk gelen süre ise 45 dakikadır (MEB, 1962, s.221-222). Bu anlayışa göre Resim-İş dersinin toplam süresi A grubunda 3 bütün, yani 135 dakika; B grubunda 1 bütün, yani 45 dakikadır. Ancak A grubunda yer alan sınıfların her birinde -dördüncü veya yedinci ders saatlerinde olmak üzere- haftada bir kez Resim-İş dersi 60 dakika işlenmektedir. Böylece dersin A grubundaki haftalık toplam süresi her bir sınıf için 150 dakika olmaktadır.

Birleştirilmiş sınıflı okullarla ilgili bilgilerin ayrıntılı şekilde açıklandığı taslak programda, sınıfların birleştirilme şekilleri Tablo 3'te özetlenmiştir (MEB, 1962, s.250).

Tablo 3. 1962 İlkokul Programı Taslağı'nda sınıfların birleştirilme şekillerini gösterir çizelge

Öğretmen Sayısı	Dershane Sayısı	Sınıf Sayısı	Gruplar					
			A	B	C	D	E	
1	1	5	(1+2+3)	+	(4+5)			
2	2	5	(1+2+3)	+	(4+5)			
3	3	5	1		(2+3)	(4+5)		
4	4	5	1		(2+3)	4	5	
4	4	5	1	2	3	(4+5)		Zor durumlarda başvurulmalıdır.

Tablo 3'te, Resim-İş dersinde öğretmenli veya ödevli geçen saatlerin sınıfların birleştirilme şekillerine göre değiştiği görülmektedir. Örneğin tek öğretmenli/beş sınıflı okullarda Resim-İş dersi A grubunda 1 ders (45') öğretmenli, 2 ders (45'+60') ödevli; B grubunda 1 ders (45') öğretmenli işlenmektedir. İki öğretmenli/beş sınıflı okullarda A grubunda 2 ders (90') öğretmenli, 1 ders (60') ödevli; B grubunda 1 ders (45') öğretmenlidir. Birinci sınıfların bağımsız okutulduğu üç öğretmenli/beş sınıflı okullarda ise 2 ve 3.sınıflarda 3 ders (135'), 4 ve 5.sınıflarda 1 ders (45') öğretmenli yürütülmektedir (MEB, 1962). Yani sınıfların birleştirilme şekilleri, derslerin işleniş tarzında birtakım farklılıklara neden olsa da birleştirilmiş sınıflar için derse ayrılan toplam süre değişmemiştir.

1968 İlkokul Programı

Bu program, 1962 İlkokul Programı Taslağı'nın deneme çalışmaları tamamlandıktan sonra yapılan değerlendirmeler ve düzeltmeler neticesinde 1968'de hazırlanmıştır. Geliştirilen program, 1968-1969 eğitim ve öğretim yılından itibaren birinci sınıflardan başlamak üzere tüm yurttaki kademeli olarak uygulamaya konulmuştur (MEB, 1967, s.349).

Programda, her bir ders bir "bütün" olarak ifade edilmiştir. Bir bütün ise 40 dakikalık zaman dilimine karşılık gelmektedir. Birleştirilmiş sınıflarda -1962 İlkokul Programı Taslağı'nda olduğu gibi- birinci devre sınıfları "A grubu"; ikinci devre sınıfları da "B grubu" olarak adlandırılmıştır (MEB, 1968). Programda, normal öğretim yapan bağımsız sınıflı okullar ve birleştirilmiş sınıflı okullar için farklı ders dağıtım çizelgeleri hazırlanmıştır.

Dersin, iki okul türündeki süreleri Tablo 4'te gösterilmiştir (MEB, 1968, s.269-297).

Tablo 4. 1968 İlkokul Programı'nda Resim-İş dersinin bağımsız ve birleştirilmiş sınıflardaki sürelerini gösterir çizelge

Okul Türü	Birinci Devre			İkinci Devre		Resim-İş Dersi Toplam Süre	Yüzde (%)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf		
Bağımsız Sınıflı	3	3	3	2	2	13	10,0
<i>Toplam</i>	26	26	26	26	26		
	A Grubu			B Grubu			
Birleştirilmiş Sınıflı	3	3	3	1	1	11	8,4
<i>Toplam</i>	26	26	26	26	26		

Tablo 4'ten anlaşılacağı üzere tüm derslerin haftalık toplam süresi -planlama, değerlendirme ve eğitsel çalışmalara ayrılan süreler hariç- her iki okul türünde de 26'dır. Resim-İş dersinin süresi normal öğretim yapan bağımsız sınıflı okullarda birinci devrede 3, ikinci devrede 2 bütün iken bu süre birleştirilmiş sınıflı okullarda A grubunda 3, B grubunda 1 bütün şeklindedir. Ayrıca dersin bağımsız sınıflardaki haftalık toplam süresi 13 bütün ve haftalık toplam süre içindeki payı %10,0 iken birleştirilmiş sınıflardaki haftalık toplam ders süresi 11 bütün ve haftalık toplam süre içindeki payı %8,4'tür. Yani tüm dersler içinde Resim-İş dersine ayrılan sürenin, birleştirilmiş sınıflarda diğer okullardan %1,6 oranında daha az olduğu anlaşılmaktadır.

Programda, sınıfların birleştirilme şekilleri Tablo 5'te gösterilmiştir (MEB, 1968, s.288-289).

Tablo 5. 1968 İlkokul Programı'nda sınıfların birleştirilme şekillerini gösterir çizelge

Kombinasyon	Öğretmen Sayısı	Sınıf Sayısı	Birleştirilen Sınıflar
1a	1	5	(1+2+3) + (4+5)
2a	2	5	(1+2+3) (4+5)
2b	2	5	(1+2) (3+4+5)
3a	3	5	1 (2+3) (4+5)

Tablo 5'e göre tek öğretmenli/beş sınıflı okullarda (1a) Resim-İş dersi A grubu sınıflarında 1 ders öğretmenli, iki ders ödevli; B grubu sınıflarında 1 ders öğretmenlidir. İki öğretmenli/beş sınıflı okullarda (2a) A grubu sınıflarında 2 ders öğretmenli, 1 ders ödevli; B grubu sınıflarında ise 1 ders öğretmenlidir. 2b birleşiminin uygulandığı iki öğretmenli/beş sınıflı okullarda 1 ve 2.sınıflarda 2 ders öğretmenli, 1 ders ödevli; 3.sınıflarda 1 ders öğretmenli, 2 ders ödevli; 4 ve 5.sınıflarda ise yalnızca 1 ders saati öğretmenlidir. Üç öğretmenli/beş sınıflı okullarda (3a) ise A grubu sınıflarında 3 ders saatinin tümü; B grubu sınıflarında 1 ders saati öğretmenlidir (MEB, 1968). Burada öğretmenli ve ödevli saatler, sınıfların birleştirilme durumlarına göre farklılık gösterse de A ve B grubundaki ders sürelerinin değişmediği ve B grubu sınıflarında Resim-İş dersinin bizzat öğretmen tarafından işlendiği dikkat çekmektedir. Bu programda, öğretmenli/ödevli saatlere riayet etme koşulu vardır.

Bu program uygulanırken bir sonraki programın kabulüne kadar haftalık ders saatlerinde birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Programın yürürlükte olduğu esnada 1973 yılında 1739 sayılı METK'nin kabulünden sonra ilkököl ve ortaoköl düzeyleri temel eğitim olarak; 16 Haziran 1983 tarihinde kabul edilen 2842 sayılı Kanun'la da ilköğretim olarak adlandırılmıştır. Bu nedenle belli bir dönem, ilköküllerin ve temel eğitim/ilköğretim okullarının çizelgeleri farklı zamanlarda kabul edilmiş ve bu iki okulda farklı ders dağıtım çizelgeleri uygulanmıştır. Birleştirilmiş sınıflı okul uygulaması ilköküllerin kapsadığından bu okullarda, ilköküllerde yapılan çizelge değişiklikleri esas alınmıştır. Yapılan düzenlemeler doğrultusunda normal öğretim yapan bağımsız sınıflı okullar ve birleştirilmiş sınıflı okullarda, haftalık toplam ders süreleri ve bu süreler içinde Resim-İş dersine ayrılan süreler

Tablo 6'da yıllara göre gösterilmiştir. Haftalık toplam ders sürelerine, eğitsel çalışmalar ve değerlendirmeler için ayrılan süreler dâhil edilmemiştir.

Tablo 6. 1968-1992 yılları arasında haftalık ders dağıtım çizelgelerinde yapılan değişikliklerin normal öğretim yapan bağımsız sınıflı ve birleştirilmiş sınıflı okullarda Resim-İş dersine yansımalarını gösterir çizelge

Değişiklik Yılı	Bağımsız Sınıflı Okullar						Birleştirilmiş Sınıflı Okullar									
	Sınıflar					Toplam	Haftalık Toplam	%	Sınıflar					Toplam	Haftalık Toplam	%
1	2	3	4	5	1				2	3	4	5				
1968	3	3	3	2	2	13	26	10,0	3	3	3	1	1	11	26	8,4
1974	3	3	3	2	2	13	29	8,9	3	3	3	1	1	11	29	7,5
1975	1	1	1	2	2	7	23	6,0	1	1	1	2	2	7	23	6,0
1986	2	2	2	2	2	10	30	6,6	1	1	1	2	2	7	25	5,6
1987	2	2	2	2	2	10	30	6,6	1	1	1	2	2	7	25	5,6
1992	2	2	2	2	2	10	30	6,6	1	1	1	2	2	7	25	5,6

Tablo 6'dan anlaşılacağı üzere 1968 İlkokul Programı uygulanırken ders sürelerindeki ilk düzenleme 5 Eylül 1974'te yapılmıştır. Normal ve çift öğrenim yapan ilkokullarla birleştirilmiş sınıflı ilkokullara yönelik olarak yapılan bu düzenlemede, Resim-İş dersinin süreleri iki okul türünde de değişmemiş; yalnızca, tüm derslere ayrılan haftalık toplam ders süresi 29'a çıkarılmıştır (MEB, 1974, s.368). Bu nedenle Resim-İş dersinin diğer dersler arasındaki payı, bir önceki yıla göre oransal olarak azalmıştır. 14 Şubat 1975'te yapılan düzenlemeyle dersin süresi her iki okul türünde de A grubu/birinci devre sınıflarında 1 ders saatine düşürülmüş; haftalık toplam ders süresi ise eğitsel çalışmalar hariç 23 olarak belirlenmiştir. Eğitsel çalışmalar dâhil edildiğinde bu süre 25 olarak tespit edilmiştir (MEB, 1975a; 1975b). 21 Nisan 1986 tarih 91 sayılı kararla ilkokullar ve ilköğretim okulları için eşzamanlı olarak yeni bir çizelge hazırlanmıştır. Çizelgede, Resim-İş dersinin ilkokuldaki süreleri değiştirilmemiş fakat haftalık ders sürelerinin toplamı –rehberlik ve eğitsel çalışmalar hariç- 25'e çıkarılmıştır. Böylece, dersin haftalık toplam süre içindeki oranında düşüş meydana gelmiştir. 8 Temmuz 1987'de ilköğretim okullarının; 24 Ağustos 1992'de ise ilkokulların sürelerinde düzenleme yapılmıştır (MEB, 1987; 1992). Her iki düzenlemede de bir önceki yıla göre farklılık olmamıştır.

1968-1992 yılları arasında her iki okul türündeki ders süreleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde (Bk.Tablo 6) ders süresinin oransal olarak en yüksek olduğu yıl, normal eğitim veren bağımsız sınıflı ilkokullarda haftada %10,0; birleştirilmiş sınıflı okullarda ise %8,4 ile 1968-1974 arasındadır. 1975'te Resim-İş dersi süreleri ve dersin diğer dersler içindeki oransal payı her iki okul türünde de eşittir. Fakat 1975'te, önceki yıla göre önemli bir düşüş meydana gelmiştir. Daha açık bir ifadeyle yapılan çizelge değişikliğiyle Resim-İş'in diğer dersler içindeki oranı, bağımsız sınıflarda %2,9; birleştirilmiş sınıflarda %1,5 oranında azalmıştır. 1986'da ise gerek ders sürelerinde gerekse dersin diğer dersler içindeki oranında her iki okul türünde de bir artış yaşanmış ve ders süreleri ile dersin diğer dersler içindeki payı, sonraki programın kabulüne kadar değişmemiştir. 1968-1992

arasında -1975 hariç- yapılan düzenlemelerde, dersin birleştirilmiş sınıflardaki haftalık toplam süreler içindeki oranı diğer okullardan daha düşük olmuştur. Söz konusu yıllar arasında birleştirilmiş sınıflı olan ve olmayan okullarda ders süresinin haftalık toplam süreler içindeki oransal farkının en fazla olduğu yıl ise 1968'dir.

1968'den, sonraki programın kabulü olan 1992'ye kadar ders sürelerindeki değişimlerle bağlantılı olarak derslerin yürütülme biçimlerinde de birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre 1975'teki karar istinaden A grubunda 1, B grubunda ise 2 ders saati olan Resim-İş dersinin öğretmenli ve ödevli saatleri birleşim şekillerine göre farklılık göstermiştir. Örneğin ders, tek öğretmenli/beş sınıflı okullarda ve $“(1+2)/(3+4+5)”$ birleşiminin uygulandığı iki öğretmenli/beş sınıflı okullarda A grubunda 1 ders saati öğretmenli; B grubunda 1 ders öğretmenli, 1 ders saati ise ödevli yürütülmüştür. Ancak $“(1+2+3)/(4+5)”$ şeklinde birleştirilen iki öğretmenli/beş sınıflı ve $“(1)/(2+3)/(4+5)”$ birleşimli üç öğretmenli/beş sınıflı okullarda tüm dersler öğretmenlidir (MEB, 1975b, s.159-163). Ders sürelerinde değişiklik yapılmasa da 1988 basımlı İlkokul Programı'nda, öğretmenli ve ödevli saatlerin dağılımında yeniden düzenleme yapılmıştır. Buna göre ders, tek öğretmenli/iki öğretmenli/üç öğretmenli $(1/2+3/4+5)$ okullarda A grubu sınıflarında 1 ders saati öğretmenli; B grubu sınıflarında ise 1 ders saati öğretmenli, 1 ders saati ise ödevli yürütülmüştür (Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1988).

1992 Resim-İş Dersi Öğretim Programı

İlkokul programların bir arada geliştirilmesi anlayışı 1980'lerden itibaren son bulmuş ve bunun yerine, programların her bir ders için ayrı ayrı geliştirilmesine başlanmıştır. Bu tarihten sonra programların geliştirilmesinde çağdaş bir yaklaşım sergilenmiş ve pilot uygulamalar gerçekleştirilmiştir (Kalaycı, 2000, s.177). Bu dönemde, Resim-İş dersi öğretim programı 27 Temmuz 1991 tarihinde TTKB tarafından oluşturulan “Resim Dersi Programlarını Geliştirme Özel İhtisas Komisyonu” tarafından hazırlanmış ve 11 Eylül 1992'de kabul edilmiştir (Kayalıoğlu, 2018, s.168). İlk kez bağımsız olarak yayımlanan bu programda, birleştirilmiş sınıflarla ilgili esaslara yer verilmese de program kabul edildikten sonra 1995'te yayımlanan ve tüm derslerin öğretim programlarının bir arada bulunduğu İlköğretim Okulu Programı'nda, birleştirilmiş sınıflı okullarla ilgili bölüme yer verilmiştir.

1992 Programı'nın uygulandığı dönem içinde, METK'de yapılan düzenlemelere bağlı olarak ilköğretim okullarının varlığından dolayı 16 Ağustos 1997'de 4306 sayılı Kanun ile “sekiz yıllık kesintisiz ve zorunlu ilköğretim” uygulamasına resmen geçilene kadar sekiz yıllık ilköğretim okulları ve beş yıllık ilkokullar için iki farklı çizelge uygulanmıştır. İlköğretim okullarının nüfusça fazla olan yerleşimlerde kurulacağı varsayımından hareketle bu dönemde birleştirilmiş sınıflı okullarda, beş

yıllık ilkokullar için hazırlanan çizelgelerin uygulandığı söylenebilir. Zira 1995 yılında yayımlanan İlkokul Programı'nda birleştirilmiş sınıflı okullarla ilgili açıklamaların yer aldığı bölümde, öğretmenli ve ödevli saatlerin dağılımlarına bakıldığında da bu varsayımın doğru olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7'de, 1992 Programı'nda Resim-İş dersinin ilkokullardaki ve ilköğretim okullarındaki (birinci kademe) süreleri gösterilmiştir. İlköğretim okullarındaki çizelge değişiklikleri TTK'nin 22 Eylül 1992 tarihli ve 301 sayılı, 29 Ağustos 1994 tarihli ve 578 sayılı kararları ile yapılmışken ilkokullara yönelik çizelge değişikliği ise Kurul'un 24 Ağustos 1992 tarihli ve 235 sayılı kararı ile gerçekleşmiştir.

Tablo 7. 1992 Programı'nda Resim-İş dersinin sürelerini gösterir çizelge

Okul Türü	Birinci Kademe					Resim-İş Dersi Toplam Süre	Yüzde (%)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf		
İlköğretim Okulu	2	2	2	2	2	10	6,6
<i>Toplam</i>	30	30	30	30	30		
İlkokul	A Grubu			B Grubu		7	5,6
	1	1	1	2	2		
<i>Toplam</i>	25	25	25	25	25		

Tablo 7 incelendiğinde Resim-İş dersinin ilköğretim okullarındaki toplam süresinin 10, bu sürenin haftalık ders dağılımı içindeki oranının %6,6; ilkokullardaki süresinin 7, bu sürenin haftalık ders dağılımı içindeki oranının ise %5,6 olduğu görülmektedir. Yani programda Resim-İş dersinin süresi, birleştirilmiş sınıflarda diğer okullara göre %1,0 daha azdır. Programda ders tek öğretmenli/beş sınıflı okullarda A grubunda 1 ders saati öğretmenli; B grubunda 1 ders saati öğretmenli, 1 ders saati ödevli yürütülmektedir. İki öğretmenli/beş sınıflı ve üç öğretmenli/beş sınıflı okullarda öğretmenli ve ödevli saatlerin dağılımı da 1988 yılında yayımlanan programdaki gibidir. Ancak 1997'den sonra ilköğretimin kesintisiz ve zorunlu sekiz yıl olmasına bağlı olarak ders sürelerinde birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan düzenlemeler Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. 1997-2005 yılları arasında ilköğretim okullarında Resim-İş/Görsel Sanatlar dersinin sürelerini gösterir çizelge

Yıl		Sınıflar					Dersin Toplam Süresi	Yüzde (%)
		1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf		
1997	Ders Süresi	2	2	2	1	1	8	5,3
	<i>Toplam</i>	30	30	30	30	30		
2005	Ders Süresi	2	2	2	1	1	8	5,8
	<i>Toplam</i>	28	28	28	26	26		

Tablo 8'de, sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmesinin ardından hazırlanan ders dağılım çizelgelerinde dersin süreleri gösterilmiştir. İlk düzenlemenin yapıldığı 10 Eylül 1997'de Resim-İş dersinin toplam süresi 8 ders saati olarak tespit edilmiştir (MEB, 1997, s.643). Böylece dersin diğer dersler içindeki oranı, %5,3 olmuştur. Sonraki düzenlemeler ise 1998, 2001 ve 2005 yıllarında

gerçekleşmiştir. 1997'den sonra yapılan düzenlemelerde, Resim-İş/Görsel Sanatlar dersinin sürelerinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. Ancak 2005'te derslerin toplam süreleri, sınıf bazında farklılık teşkil etmiştir. Buna göre haftalık toplam ders süreleri ilk üç sınıfta 28, son iki sınıfta 26 olarak kabul edilmiştir (MEB, 2005, s.540). Buna bağlı olarak da Görsel Sanatlar dersinin haftalık ders dağılımı içindeki oranı 5,8'e yükselmiştir.

2000-2001 eğitim ve öğretim yılına kadar birleştirilmiş sınıflı okullarda uygulanan programlar, ilköğretim programlarının içinde ayrı bir bölümde yer almıştır. Ancak 2000'li yıllarda birleştirilmiş sınıflı okullarda eğitimin kalitesi ve niteliğinin artırılması için birtakım çalışmalar yapılmıştır. Bu doğrultuda TTKB'nin 18 Mayıs 2000 tarihli ve 122 sayılı kararıyla 1968'den beri uygulanmakta olan Hayat Bilgisi, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler programları uygulamadan kaldırılmış ve yerine bağımsız ilköğretim okullarında uygulanan programların okutulması kararlaştırılmıştır. Böylece 2000-2001 eğitim ve öğretim yılından itibaren birleştirilmiş sınıflı okullar ile bağımsız sınıflı okullar arasında öğretim programları açısından eşgüdüm sağlanmıştır.

2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Bilim ve teknoloji alanında meydana gelen hızlı değişim ve gelişimlere uyum sağlamak için eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması zorunluluğu doğmuştur. Bu noktada da öğretim programlarının yenilenmesi hususu önemli görülmüştür (MEB, 2008, s.3). Bu doğrultuda, ilköğretimin birinci kademesinde köklü bir içerik değişikliği yapılarak öğretim programları hazırlanmıştır. Hazırlanan programların pilot uygulamaları 2004-2005 eğitim ve öğretim yılında gerçekleştirildikten sonra esas uygulamaya 2005-2006 eğitim ve öğretim yılında geçilmiştir (Ergüder, 2008, s.ii). Yenileşme çalışmaları devam ederken uzun yıllar Resim-İş olarak adlandırılan dersin adı, bir dizi girişimden sonra Görsel Sanatlar olarak değiştirilmiştir. Ders, yeni adıyla programlara 14 Temmuz 2005'te giriş yapmıştır (Kayalıoğlu, 2018, s.19). Dersin yeni öğretim programı ise 11 Eylül 2006'da kabul edilmiştir (MEB, 2006, s.1144). İlköğretim 1-8.sınıflar için hazırlanan programda "yaratıcı, girişimci, sorun çözebilen, bilgiyi yapılandırabilen ve dönüştürebilen" bireylerin yetiştirilebilmesi için öğrenci merkezli öğrenme anlayışına uygun olarak yapılandırmacı yaklaşım esas alınmıştır (Komisyon, 2006, s.6).

2006 Programı'nın kabul edildiği tarihten 30 Mart 2012 tarihli 6287 sayılı "İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un kabulüne kadar ilköğretim okullarının çizelgelerinde sırasıyla 14 Temmuz 2005, 4 Haziran 2007 ve 20 Temmuz 2010'da çeşitli nedenlerle düzenlemeler yapılmıştır. Düzenlemelerin yapıldığı yıllara göre Görsel Sanatlar dersinin süreleri Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. 2005-2012 yılları arasında Görsel Sanatlar dersinin sürelerini gösterir çizelge

Yıllar	Sınıflar					Görsel Sanatlar Dersi Toplam Süre	Yüzde (%)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf		
2005	2	2	2	1	1	8	5,8
<i>Toplam</i>	28	28	28	26	26		
2007	2	2	2	1	1	8	5,8
<i>Toplam</i>	28	28	28	28	28		
2010	2	2	2	1	1	8	6,2
<i>Toplam</i>	25	25	25	26	26		

Tablo 9'dan da anlaşılacağı üzere bu programın kabul edildiği tarihten 2012'ye kadar dersin süresi ilk üç sınıfta 2; diğer iki sınıfta 1 ders saatidir. Dersin diğer dersler içindeki oranı, 2010'daki karara kadar %5,8 iken bundan sonra diğer derslerin haftalık toplam sürelerindeki değişime bağlı olarak bu oran %6,2'ye yükselmiştir.

6287 sayılı Kanun gereğince 2012'de sekiz yıllık ilköğretim okulları 1-4.sınıflar ilkökul, 5-8.sınıflar ise ortaokul olmak üzere iki bağımsız okula dönüştürülmüştür. 4+4+4 sisteminin benimsenerek ortaöğretimin zorunlu hale getirilmesinden sonra 25 Haziran 2012 tarihli ve 69 sayılı kararla da ilk çizelge değişikliği gerçekleşmiştir. Yapılan düzenleme doğrultusunda Görsel Sanatlar dersinin süreleri, Tablo 10'da gösterilmiştir (MEB, 2012a, s.314).

Tablo 10. 2012 yılı ilkokullarda Görsel Sanatlar dersinin süresini gösterir çizelgeden kesit

	Sınıflar				Görsel Sanatlar Dersi Toplam Süre	Yüzde (%)
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf		
Ders Süresi	1	1	1	1	4	3,5
<i>Toplam</i>	26	28	28	30		

Tablo 10'da haftalık toplam ders saatlerinin sınıflara göre farklılık arz ettiği, Görsel Sanatlar dersi süresinin tüm sınıflarda 1'e düşürüldüğü ve dersin haftalık toplam ders süreleri içindeki oranının %3,5 olduğu görülmektedir. Bu çizelge, birleştirilmiş sınıflarda TTKB'nin 7 Eylül 2012 tarihli ve 151 sayılı kararı ile 2012-2013 eğitim ve öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur (MEB, 2012b, s.472). Bu karara ve yeni sisteme göre birleştirilmiş sınıfların oluşturulma biçimleri ise Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. 2012 yılı ilkokullarda birleştirilmiş sınıfların oluşturulma biçimlerini gösterir çizelge

Öğretmen Sayısı	Sınıflar			
	1	2	3	4
1*			(1+2+3+4)	
2*		(1+2)		(3+4)
2	(1)		(2+3+4)	
2		(1+2+3)		(4)
3*	(1)		(2+3)	(4)
3		(1+2)	(3)	(4)
3	(1)		(2+3)	(4)

*Önerilen ilk birleştirme modelini ifade etmektedir.

Tablo 11’de gösterilen birleştirme şekillerinin hepsinde, Görsel Sanatlar dersi tüm sınıflarda 1 ders saati süresince *öğretmenle* işlenmektedir.

2013 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Bu program, 29 Kasım 2013’te TTKB’nin 134 sayılı kararı ile 2014-2015 eğitim ve öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulanmak üzere kabul edilmiştir (MEB, 2014a, s.128). Bu programdan, bir sonraki programın kabulüne kadar geçen süre içinde ders çizelgeleri üzerinde çeşitli gerekçelere bağlı olarak birden fazla düzenleme yapılmıştır. Ancak yapılan düzenlemelerde, Görsel Sanatlar dersinin sürelerinde değişiklik olmamış; dersin süresi, 25 Haziran 2012’deki şekliyle uygulanmıştır (Bk.Tablo 10). TTKB’nin 7 Eylül 2012 tarihli ve 151 sayılı kararında belirtilen sınıfların birleştirilme şekilleri de bu programda aynen kabul edilmiştir (Bk.Tablo 11). Yani bu programın yürürlükte olduğu süre boyunca Görsel Sanatlar dersi 1-4.sınıfların her birinde 1 ders saati süresince *öğretmenle* yürütülmüştür.

2017 ve 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programları

TTKB’nin 19 Ocak 2018 tarihli ve 8 sayılı kararı ile kabul edilen 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, 2018-2019 eğitim ve öğretim yılı itibariyle uygulamaya konulmuştur (MEB, 2018a, s.1759). Ancak bu programdan önce öğretim programlarının geliştirilmesi için birtakım çalışmalar yapılmıştır. Bu doğrultuda uygulanmakta olan öğretim programları 2017 yılının başında MEB’in ilgili birimlerindeki temsilciler, öğretmenler, eğitim alanındaki uzmanlar ve akademisyenlerden oluşan komisyonlar tarafından incelenmiş ve bu doğrultuda yeni bir öğretim programı hazırlanmıştır. Program geliştirme çalışmalarına Bakanlık yetkililerinin yanı sıra öğretmenler, veliler, okul yöneticileri ve ülke genelindeki uzmanlar da katkı sağlamıştır. Taslak programlar, TTKB tarafından gerekli incelemeler yapıldıktan sonra internet aracılığıyla Bakanlığın “Öğretim Programlarını İzleme ve Değerlendirme Sistemi”ne yüklenerek askıya alınmıştır. Ayrıca 13 Ocak 2017’de, TTKB tarafından bütün il millî eğitim müdürlüklerine resmî yazı gönderilerek tüm sınıflarda/alanlarda görev yapan öğretmenlerin konuyla ilgili bilgilendirilmeleri ve taslak programlar hakkında görüş beyan etmeleri istenmiştir. Taslak program bir hafta askıda kalmış; programlarla ilgili görüş ve öneriler, 10 Şubat 2017’ye kadar TTKB’ye sunulmuştur.

Alınan geribildirimler doğrultusunda TTKB tarafından son şekli verilen taslak program, 17 Temmuz 2017 tarihli ve 70 sayılı Kurul kararı ile ilkokullarda 2017-2018 eğitim ve öğretim yılından itibaren pilot uygulamaları gerçekleştirilmek üzere kabul edilmiştir (MEB, 2017, s.1608). Yalnızca iki yarıyıl uygulamada kalan programın uygulandığı süre boyunca Bakanlığın oluşturduğu komisyon tarafından, izleme ve değerlendirme çalışmalarına devam edilmiştir. Bu çalışmalara öğretmenlerin yanı sıra öğrenciler, dernekler, meslek birlikleri, federasyonlar ve Bakanlığın ders kitabı yazarları gibi birçok kamu ve özel sektör temsilcisi katılmıştır (MEB, 2018b). Tüm görüşler değerlendirilerek

çalışmalar tamamlandığında ise program güncellenmiş ve böylece 2018 Programı uygulamaya konulmuştur. Bu iki program arasında büyük farklar bulunmamakta ve sonraki program, önceki programın devamı niteliği taşımaktadır. Hem bu yönüyle hem de tüm yurttan uygulanması nedeniyle 2017 Programı, esas program olarak nitelendirilebilmektedir.

2018 Programı'nın uygulandığı tarihlerde, 12 Eylül 2018'de, ders çizelgeleri üzerinde değişiklik yapılsa da Görsel Sanatlar dersinin süresi değişmemiş; dersin birleştirilmiş sınıflı okullar da dâhil olmak üzere tüm ilkokullarda tüm sınıflarda 1 ders saati olarak okutulmasına karar verilmiştir (MEB, 2018c, s.2187-2188). Dersin birleştirilmiş sınıflı okullardaki öğretimi ise tüm sınıflarda öğretmenle yapılmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Birleştirilmiş sınıflı okullar nüfusu az olan yerleşim birimlerinde öğrenci, öğretmen veya derslik yetersizliğinden dolayı birden fazla sınıfın aynı anda eğitim görmesine dayanan bir okul sistemidir. Birleştirilmiş sınıflı olan ve olmayan okullarda Görsel Sanatlar dersi sürelerinin karşılaştırıldığı bu çalışma kapsamında 1948 İlkokul Programı, 1962 İlkokul Programı Taslağı, 1968 İlkokul Programı, 1992 Resim-İş Dersi Öğretim Programı, 2006/2013/2017/2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programları incelenmiştir. Ders sürelerindeki değişimler 1948-1997, 1997-2012 ve 2012-2019 şeklinde üç kategoride değerlendirilmiştir. Çünkü belli dönemlerde eğitim sistemine ilişkin yapılan önemli değişiklikler, uygulamada birtakım düzenlemeleri zorunlu kılarak ders sürelerini etkileyen birer faktör haline gelmiştir.

Birleştirilmiş sınıflı olan ve olmayan ilkokullarda Görsel Sanatlar dersinin süreleri yalnızca 1948'den 16 Ağustos 1997'ye kadar karşılaştırılabilmektedir. Bu tarihten sonra 4306 sayılı Kanun'un ile tüm yurttan kesintisiz ve zorunlu sekiz yıllık ilköğretim uygulamasına geçilmesine bağlı olarak köy/şehir ilkokulu veya ilkokul/ilköğretim okulu ayrımı kalktığı için birleştirilmiş sınıflı okullarda, yalnızca ilköğretimin birinci kademesine (1-5.sınıflar) yönelik olarak hazırlanan ders çizelgeleri uygulanmıştır. Bu durum ise 1997'den 30 Mart 2012 tarihli 6287 sayılı Kanun'un kabulüne kadar devam etmiştir.

1948-1997 yılları arasında birleştirilmiş sınıflı olan ve olmayan ilkokullarda ders süreleri arasındaki farkın en fazla olduğu yıl, %8,5 ile 1948 olmuştur. Bunun nedeni 1948 Programı'nda köy ilkokulları için ayrıca hazırlanan ders dağılım çizelgelerinde, köyün veya öğrencilerin temel eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak diğer bazı derslere ağırlık verilmesine bağlanabilir. Örneğin köy ilkokulları için hazırlanan çizelgede şehir/kasaba okullarından farklı olarak yer alan Tarım-İş dersi, diğer tüm dersler içinde %23'lük; Türkçe dersi ise %30,7'lik bir paya sahiptir. Bu oran, Resim-İş dersi için yalnızca %3,8'dir. İki okul türü arasındaki bu belirgin fark, 1962 taslak ve 1968 Programı'nda %1,6'ya düşürülmüştür. Bu noktada 1962 ve 1968 programlarının, birleştirilmiş sınıflı ilkokullara özgü ayrı

çizelgelerin hazırlandığı programlar olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Aradaki farkın azalması, bu programlarda birleştirilmiş sınıflı okullar üzerinde durulmaya başlanmasıyla da ilişkilendirilebilir. 1968’de azalan fark, 1975 yılında yapılan çizelge değişikliğiyle tamamen kapanmış; ders süreleri eşitlenmiştir. 1986’dan 1997’ye kadarsa Resim-İş dersinin haftalık toplam ders süreleri içindeki oranları, birleştirilmiş sınıflı okullarda diğer okullardan %1,0 oranında düşük olmuştur.

1997’de ilköğretim okulu uygulamasına resmen geçilmesiyle birlikte, birleştirilmiş sınıflı olsun olmasın tüm okullarda ilköğretim okulları için hazırlanan çizelgeler geçerli olduğu için iki okul türü arasında ders süreleri açısından herhangi bir farktan söz etmek mümkün değildir. Bu nedenle burada yalnızca ders süresinin, diğer dersler içindeki oransal payının en yüksek ve en düşük olduğu yıllardan bahsedilebilmektedir. 1997-2012 arasında Görsel Sanatlar dersinin süreleri değişmemiştir. Fakat haftalık ders yükündeki değişimlere bağlı olarak dersin diğer dersler içindeki oransal payı değişmiştir. Buna göre derse ayrılan payın en düşük olduğu yıllar %5,3 ile 1997-2005 iken en yüksek olduğu yıllar %6,2 ile 2010-2012 olmuştur. 2012’den sonra ilkokullarda Görsel Sanatlar dersinin süresi birleştirilmiş sınıflı okullar da dâhil tüm ilkokullarda, genel ders dağılımı içinde %3,5’lik oranla 1948-2019 yılları arasındaki en düşük seviyelere inmiştir.

Resim-İş/Görsel Sanatlar dersinde, birleştirilmiş sınıflı okullarla diğer okullar arasındaki farklılık yalnızca ders süreleri açısından olmamıştır. Aynı zamanda derslerin işleniş biçimi açısından da iki okul türü arasında farklılık vardır. Örneğin 1948’den 2012’ye kadar Görsel Sanatlar dersinde bazı dersler öğretmenli, bazıları ise ödevli olarak işlenmiştir ve öğretmenli ve ödevli saatler sınıfların birleşim şekline göre değişiklik göstermiştir. Ancak 2012’de yapılan düzenlemeyle hem birleştirilen sınıflar değiştirilmiş hem de dersin tüm sınıflarda öğretmen tarafından işlenmesine karar verilmiştir. Bu noktada, birleştirilmiş sınıflı okullarda Görsel Sanatlar dersinin sınıf öğretmenleri tarafından yürütüldüğünü belirtmekte de fayda vardır. Sınıf öğretmenlerinin, dersi işlerken birtakım sorunlarla karşılaştığı ise bir gerçekliktir. Yapılan araştırmalar bu dersi veren sınıf öğretmenlerinin atölye eksikliği, derste kullanılacak malzemelerin maddi gerekçelerle temin edilememesi ve ders saatlerinin yetersizliği gibi problemlerle karşılaştığını ortaya koymaktadır (Adıgüzel ve Tosmur, 2010; Demir, 2014; Kahraman, 2014; Gökdemir ve Filiz, 2018). Bağımsız sınıflı okullarda durum bu şekildeyken birleştirilmiş sınıflı okullardaki sınıf öğretmenlerinin bu problemlerle karşılaşma ihtimalinin daha fazla olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada, Görsel Sanatlar dersinin birleştirilmiş sınıflı ilkokullardaki sürelerinin uzun yıllar bağımsız sınıflı okullardan daha az olduğu tespit edilmiştir. Ne yazık ki 2012’den sonra da derse yalnızca bir ders saati ayrılmıştır. Dolayısıyla dersin mevcut sürelerinin, birleştirilmiş sınıflı okullardaki öğretimin sağlıklı yürütülebilmesi için yetersiz olduğu açıkça söylenebilir. Bu hususta birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerin sorunlarının belirlenmesine yönelik yapılan araştırmaların

bulguları, araştırmanın bu sonucunu destekler niteliktedir. Örneğin Erdem vd. (2005) tarafından yapılan araştırmada birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenlerinin, müfredattaki konulara karşılık ders sürelerini yetersiz buldukları ve bunu kısmen sorun olarak gördükleri saptanmıştır. Aynı bulgu, Dursun (2006) tarafından yapılan araştırmayla da ortaya konulmuştur. Yıldız ve Köksal (2009), Gözler (2009), Summak vd. (2011) ve Gönül (2019) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarında da genel olarak ders sürelerinin sınıf öğretmenlerince yetersiz görüldüğü tespit edilmiştir. Ne yazık ki bu durum her iki okul türü için de geçerlidir ve Görsel Sanatlar dersinde yıllardan beri süregelen bir sorun olarak değerlendirilebilir. Neredeyse on beş yıldır benzer konular üzerinde çalışılmış olsa da genelde birbirine yakın sonuçlara ulaşılmıştır. Fakat geçen zaman diliminde Görsel Sanatlar dersi sürelerinin iyileştirilmesi beklenirken tam aksine, ders süreleri kademeli olarak azaltılmıştır. Üstelik 2014'te toplanan On Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası'nda, Görsel Sanatlar dersinin ilkökul düzeyinde en az iki ders saatine çıkarılması (MEB, 2014b) yönünde alınan kararın üzerinden beş yıl geçmesine karşın bu karar uygulamaya aktarılmamıştır.

2018 yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda "...kazanımların tamamının eğitim öğretim yılı sonuna kadar gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır." (MEB, 2018ç, s.8) ifadesine yer verilmişken derse ayrılan süreler göz önünde bulundurulduğunda bu hedefe birden fazla sınıfın aynı anda eğitim gördüğü birleştirilmiş sınıflı okullar bir yana, bağımsız sınıflı okullarda bile ulaşılabileceği tartışmalıdır. Bu konu ayrı bir araştırma problemi olmalıdır. Fakat ilk aşamada, birleştirilmiş sınıflardaki eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyen "zaman yetersizliği" faktörü ve araştırmanın sonucu göz önünde bulundurularak Görsel Sanatlar dersinin 1-4.sınıflardaki sürelerinin mutlak surette ve ivedilikle artırılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Adıgüzel, A. ve Tosmur, N. (2010). Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi öğretiminde karşılaştıkları sorunlar. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 1677-1689.
- Akpınar, B., Turan, M. ve Gözler, A. (2006, Nisan). *Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin yeni ilköğretim müfredatına ilişkin görüş ve önerileri*. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Ankara.
- Akyüz, Y. (2015). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Atasever, G. (2012). *Birleştirilmiş sınıflarda Türkçe öğretiminin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1998). *Hayatım*. İstanbul: Dünya.
- Binbaşıoğlu, C. (1999). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim*. Ankara: Anı.
- Buğday, M. (2003). *Birleştirilmiş sınıflarda sosyal bilgiler öğretiminin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

- Cicioğlu, H. (1985). *Türkiye Cumhuriyetinde ilk ve ortaöğretim: Tarihi gelişimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2005). *Research methods in education*. London and New York: Taylor & Francis.
- Demir, S. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin görsel sanatlar dersinin amaçlarına erişimi düzeylerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Dursun, F. (2006). Birleştirilmiş sınıflarda eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 33-37.
- Erdem, A. R. (2002). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim*. Ankara: Anı.
- Erdem, A. R., Kamacı, S. ve Aydemir, T. (2005). Birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar: Denizli örneği. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 1(1-2), 3-13.
- Ergüder, Ü. (2008). *ERG raporları: Öğretim programları inceleme ve değerlendirme I*. İstanbul: Artpres.
- Etike, S. (2001). *Cumhuriyet dönemi resim eğitimi: 1923-1950*. Ankara: Güldikeni.
- Gökdemir, M. A. ve Filiz S. B. (2018). Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri (Mardin örneği). *Turkish Studies*, 13(19), 775-793. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13976>.
- Gönül, İ. (2019). *Birleştirilmiş sınıfta görev yapan öğretmenlerin uygulamada karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi, Amasya.
- Gözler, A. (2009). Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan öğretmenlerin yeni ilköğretim programına yönelik görüşleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(3), 815-832.
- Kahraman, D. (2014). Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 221-240.
- Kalaycı, N. (2000). 1968 sonrası gelişmeler. İçinde Tazebay, A. (Ed.), *İlköğretim programları ve gelişmeler: Program geliştirme ilke ve teknikleri açısından değerlendirilmesi* (125-177). Ankara: Nobel.
- Kayaloğlu, S. (2018). *Hükümet programlarında ve millî eğitim şûralarında alınan kararların ilköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programlarına yansımaları*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Komisyon. (2006). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı: 1-8. sınıflar*. Ankara: Doğan Ofset.
- Köklü, M. (2000). *Birleştirilmiş sınıfların yönetimi ve öğretim*. İstanbul: Beta.
- Köksal, K. (2003). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim*. Ankara: Pegem A.

- Külekcı, E. (2013). 4+4 eğitim sistemi kapsamında birleştirilmiş sınıf uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 369-377.
- Maarif Vekâleti. (1954). *Beşinci Millî Eğitim Şûrası 5-14 Şubat 1953: Çalışma esasları, komisyon raporları, konuşmalar*. İstanbul: Maarif.
- Maarif Vekilliği. (1939). *Köy ilkokul programı projesi*. İstanbul: Maarif.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1948). *İlk okul programı*. İstanbul: Millî Eğitim.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1952). *Köy okullarında birleştirilmiş sınıflar için program taslağı*. Ankara: Millî Eğitim.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1962). *İlkokul programı taslağı*. Ankara: Ayyıldız.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1967). İlkokul programı taslağı h. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 30(1472), 348-349.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1968). *İlkokul programı*. İstanbul: Millî Eğitim.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1969). İlkokul programı ve meslekle ilgili çalışmalar h. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 32(1550), 119-121.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1974). Cumartesi gününün tatil sayılması sebebiyle ilkokullarda yeniden düzenlenen haftalık ders dağıtım çizelgesi hk. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 37(1806), 367-369.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1975a). Normal ve çift öğrenim yapan ilkokullarla birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda haftalık ders sayısı çizelgesinin yeniden düzenlenmesi. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 38(1830), 125.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1975b). Normal ve çift öğrenim yapan ilkokullarla birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda haftalık ders sayısı çizelgesinin yeniden düzenlenmesi. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 38(1834), 157-163.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1987). Bazı okullara ait yeni haftalık ders çizelgelerinin uygulama esasları ile ilgili açıklama. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 50(2240), 341-343.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1991). *T.C. Maarif Vekilliği Birinci Maarif Şûrası 17-29 Temmuz 1939: Çalışma programı, konuşmalar, lahikalar*. (Tıpkı Basım). İstanbul: Millî Eğitim.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1992). İlk okul haftalık ders çizelgesinin kabulü. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 55(2366), 569.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1995). *Millî eğitim şûraları:1939-1993*. Ankara: Millî Eğitim.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1997). İlköğretim okulu haftalık ders çizelgesi. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 60(2481), 643-644.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2003). *Türkiye'de ilköğretim: Dünü, bugünü, yarını*. İstanbul: Millî Eğitim.

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2005). İlköğretim okulu haftalık ders çizelgesi. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 68(2575), 539-540.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programı. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 69(2589), 1144.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2008). *İlköğretim programları ve ders kitaplarının değerlendirilmesi ve değerlendirme sonuçlarının ortaöğretim ile paylaşılması çalışması (21-23 Mayıs 2008) çalışma raporu*. Ankara: Millî Eğitim.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2010). *Cumhuriyet döneminde Türk millî eğitim sistemindeki gelişmeler (1920-2010)*. Ankara: Millî Eğitim.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2012a). İlköğretim kurumları (ilkokul ve ortaokul) haftalık ders çizelgesi. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 75(2658), 313-316.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2012b). Birleştirilmiş sınıflar haftalık ders programları. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 75(2662), 472.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2014a). Birleştirilmiş sınıflar haftalık ders programları. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 77(2681), 1120-1124.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2014b). *19. Millî Eğitim Şûrası kararları*. <http://www.meb.gov.tr/19-mill-egitim-srasi-sona-erdi/haber/7594/tr%20adresinden%2027.01.2016> adresinden erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). İlkokul (1-4. sınıflar), ortaokul ve imam hatip ortaokulu (5-8. sınıflar) görsel sanatlar dersi öğretim programı. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 80(2718), 1608.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018a). İlkokul (1-4. sınıflar), ortaokul ve imam hatip ortaokulu (5-8. sınıflar) görsel sanatlar dersi öğretim programı. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 81(2726), 1759.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018b). *Öğretim programlarında yapılan güncellemeler yayımlandı*. 03.01.2019 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlarında-yapılan-guncellemeler-yayinlandi/icerik/308> adresinden erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018c). İlköğretim kurumları (ilkokul ve ortaokul) haftalık ders çizelgesinde değişiklik yapılması. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 81(2732), 2187-2189.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018ç). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı: İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar*. Ankara: Millî Eğitim.
- Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı. (1988). *İlkokul programı*. İstanbul: Millî Eğitim.
- Millî Eğitim Temel Kanunu. (1973). *T.C. Resmî Gazete*, 14574, 24 Haziran 1973.
- Palavan, Ö. ve Göçer, V. (2017). Sınıf öğretmenlerinin birleştirilmiş sınıflarda karşılaştıkları problemler (Malatya il örneği). *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 69-95.

- Summak, M. S., Summak, A. E. G. ve Gelebek, M. S. (2011). Birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunlar ve oğretmenlerin bakış açısından olası çözüm önerileri (Kilis örneği). *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 1221-1238.
- Tanışık, H. R. (1965). Program taslağının geliştirilmesi ile ilgili alışmalar. İçinde Aytaç, H. (Ed.), *Program geliştirmede rehberlik* (17-21). Ankara: Güzel İstanbul.
- Tertemiz, N. (2000). Cumhuriyet döneminde ilköğretim. İçinde Tazebay, A. (Ed.), *İlköğretim programları ve gelişmeler: Program geliştirme ilke ve teknikleri açısından değerlendirilmesi* (27-124). Ankara: Nobel.
- Wofford, K. V. (1952). *Türkiye köy ilkokulları hakkında rapor*. (F. Varış, ev.). Ankara: Millî Eğitim.
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, M. ve Köksal, K. (2009). Birleştirilmiş sınıf uygulamasına ilişkin oğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 1-14.

"1948-2019 Yılları Arasında Birleştirilmiş Sınıflı Olan ve Olmayan İlkokullarda Görsel Sanatlar Dersi Sürelerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış, karşılaşılacak tüm etik ihlallerde "Kırşehir Eēitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluēunun olmadıēı, tüm sorumluluēun Sorumlu Yazara ait olduēu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına deēerlendirme için gönderilmemiş olduēunu taahhüt ederim.

Dr. ēretim yesi Sevgi Kayalıoēlu

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran University Journal of Kırşehir Education Faculty

ISSN: 2147 - 1037

A Study of Visual Arts Classes in Terms of Class Time in Primary Schools with and without Multigrade Classrooms between the Years 1948 and 2019

Sevgi Kayalıoğlu

DOI:10.29299/kefad.2020.21.01.015

[Article Information](#)

Received:06/09/2019 Revised:28/10/2019 Accepted:24/03/2020

Abstract

In the current study, the time allocated to the Visual Arts classes in the curriculums implemented in primary schools with and without multigrade classes in the period between 1948 and 2019 was comparatively investigated. In this study, document review method was adopted and the data were analyzed by means of the document analysis method. In this regard, a total of seven main and one draft curriculums were investigated. The changes in the time periods allocated to Visual Arts classes were analyzed in three categories: 1948-1997, 1997-2012 and 2012-2019. From 1948 to 1997, course schedules were separately prepared for the schools with and without multigrade classes. In this period, the greatest difference between the time period allocated to Visual Arts classes in primary schools with and without multigrade classes was found in 1948. After the eight-year compulsory primary education was introduced by Law No. 4306, the same schedule was applied in both school types. Thus, equivalence was achieved in the course periods. Between 2012 and 2019, the time allocated to the course in multigrade classes was reduced to the lowest level seen between 1948 and 2019. It is also understood that, by the year 2012, the number of class hours delivered in the form of active teacher instruction and self-study differed based on how classes were multigraded; as of 2012, all classes were conducted in the form of active teacher instruction. Considering the fact that the teaching in multigrade classes is delivered by the classroom teacher and the problems experienced by the classroom teacher in the delivery of these classes, it is suggested that the time allocated to the course should be immediately increased in primary schools.

Key Words: Visual Arts class, Art class, Schools with multigrade classes, Schools without multigrade classes, Class hours

Corresponding Author: Sevgi Kayalıoğlu, Assist. Prof. Dr., Aksaray University, sevgikayalioglu@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9169-230X

Introduction

In Turkey, primary schools, as a stage in education, have always maintained their feature of having the greatest number of students from past to present. With the ultimate goal of raising individuals described in the Basic Law of National Education (BLoNE), primary schools have served as a cornerstone in equipping the students with the core knowledge, providing training for literacy skills and raising decent, patriotic and nationalist generations. In the accomplishment of all these objectives, Visual Arts classes play an important role as all the other classes do.

As known, Visual Arts classes have been included in primary school curriculums with different names such as Painting/Painting-Handcraft/Art since the proclamation of the Republic. Some factors played a role in creating the basic philosophies and contents of the curriculums. According to Etike, thoughts that are effective on painting education in Turkey have proceeded around the axis of the awareness of the Republic. On the basis of Atatürk's ideas, Ismail Hakkı Baltacıoğlu, Ismail Hakkı Tonguç and foreign experts coming to Turkey shaped and gave direction to training of individuals in compliance with the principles of the Republic regime and also the painting education in such a way as to contribute to the development of the country. Minister Mustafa Necati also provided important services in the name of painting education with the same understanding. Baltacıoğlu took an active role in painting education especially since 1908 (Etike, 2001, p.94) in that Painting and Handcrafts sections of the Tedrisat-ı İptidaiye Curriculum were written by Baltacıoğlu (Baltacıoğlu, 1998, p.164). Despite all efforts, it is possible to say that the desired level in the field of education could not be reached for a long time after the acceptance of the new regime.

Although primary education was compulsory in the first years of the Republic, schools could not be built in many villages and teachers could not be sent to many villages due to the impossibilities of the period. In some villages with schools, primary education was limited to three years (Akyüz, 2015, p.346). Therefore, it can be said that there was no equivalence in terms of education period between village schools and other schools in populated areas, and this situation continued until 1939. In 1939, however, The First Council of National Education was held to agree on a resolution which increased the number of grades, from three to five, in village primary schools (Ministry of National Education [MoNE], 1991). Based on the resolution approved, a curriculum development project was formed proposing the opening of the 4th grade from 1939-1940 and the fifth grade from 1940-1941 in village schools with one teacher per three classes (Board of Education [BoE], 1939). After this step, which was taken to eliminate the differences between the rural and urban schools both in practice and in the duration of education, dualism was terminated with the primary school curriculum approved

in 1948. Especially since the 1960s, some regulations have been made on the issues that constitute the basis of the duration of primary education and its establishment.

The last regulation regarding primary education was put into effect on 30 March 2012 with the approval of the Law No. 6287. In this framework, elementary schools were divided into two levels, each consisting of four classes, namely "primary school" and "secondary school", and a 4 + 4 system in elementary education was put into effect (Kayalıoğlu, 2018). Multigrade classrooms only function as part of the first stage within the 8-year continuous education system (Erdem, 2002, p.1; Köklü, 2000, p.31). For example, when the system of basic education/primary education schools was in service between 1924 and 2012, multigrade classroom system was being implemented across 1-5 grades; whereas it became effective across 1-4 grades with the new 4+4 system as of 2012.

This implementation was based on the fact that there were not so many students to fill up a classroom and assigning a new teacher for each of the classes with that small number of students would prove unworkable. Over and above that, there was an acute shortage in the number of classrooms. All these were sound reasons to put students from multiple grades together in one classroom and have one teacher teach them as a single group (MoNE, 1948; 1968). In other words, schools with multigrade classrooms are educational institutions where students from various grades are educated together. This type of schools, where the education is conducted by classroom teachers, has been in existence ever since the Ottomans. As a matter of fact, as well as contributing to the establishment of the principle that everyone has an equal right to education, this practice helps accomplish an economic and functional solution to raising educated individuals.

Statistics on multigrade classrooms suggest that 11,348 out of 32,431 official primary schools, that is nearly 35%, were schools with multigrade classrooms in 2009-2010 educational year (MoNE, 2010, p.91-92). The following year had the same figures and it was made clear with the resolution adopted by the Training Chairman of the Council (TCoC) with resolution number 151, dated 7 September 2012, that in 2011-2012 educational year, the number of students getting educated in multigrade classrooms at 10,413 elementary schools was 305,201. Therefore, schools with multigrade classes are one of the realities of our country, and given the high number of these schools among all the schools in the education system, it is clear that the research on these schools is important.

It is understood from the existing research that teachers working in multigrade classrooms have problems in terms of class time besides many other problems. For example, in the research conducted by Erdem, Kamacı and Aydemir (2005), it was determined that the time allocated to these classes in schools is not enough to teach the subjects set in the curriculum, which is seen by the teachers as a problem. Dursun (2006) also found that due to insufficient class hours, the subjects could

only be handled inadequately in multigrade classes. Similarly, Akpınar, Turan and Gözler (2006); Gözler (2008); Summak, Summak and Gelebek (2011) revealed that classroom teachers have problems in terms of time in schools with multigrade classes. It is understood from the results of the existing research that the time allocated to the classes in the schools with multigrade classes is a factor reflected on the teaching. For this reason, it was considered important to determine whether the arrangements made for the course hours in the content were reflected in the Visual Arts classes in these schools, and if so, to determine in which direction this happened. Thus, in the current study, it was aimed to compare the class time allocated to Visual Arts classes in primary schools with and without multigrade classrooms between 1948 and 2019. Within the context of the current study, answer to the question “What is the class time devoted to Visual Arts classes in the weekly schedules of schools with multigrade and independent classrooms?” was sought. In addition, within the scope of each curriculum, the current study also looked at the developments related to schools with multigrade classes and the way the lesson is delivered in these schools.

There are many studies conducted on multigrade classes, such as the ones investigating the teaching of Social Studies, Mathematics and Turkish courses in schools with multigrade schools (Atasever, 2012; Buğday, 2003; Karaman), opinions and problems of the teachers teaching in these classes (Yıldız and Köksal, 2009; Erdem et al., 2005; Gözler, 2009; Summak et al., 2011; Palavan and Göçer, 2017) and some other issues related to these classes. Similarly, there are studies looking at Visual Arts curriculums. However, no study investigating the position of Visual Arts course in multigrade classes has been encountered in the literature. Thus, with the current study, it was aimed to help fill this void in the literature and to provide guidance for future research to be conducted in this field. Moreover, the current study is believed to contribute to the efforts in determining the best class time allocation in this course on the basis of the past and present status of the course.

Information about Schools with Multigrade Classes

The emergence of schools with multigrade classes is directly related to the phenomenon of village and they are found in many countries around the globe (Köklü, 2000, p.31). The presence of a large number of schools with multigrade classes in our country made educators in Turkey highly concerned about the issue and forced them to find a way to a quick solution. To this end, Prof. K. V. Wofford, who came to Turkey at the invitation of authorities with the purpose of studying the village schools and working towards solutions to the issue of village schools in 1951, offered a number of recommendations (Binbaşıoğlu, 1999). Conducting his studies during the period of 1948 Primary School Curriculum, which was prepared for both village and city primary schools, Wofford proposed clustering/grouping system in village primary schools. He even mentioned in his report that instruction with students from different grades coming together is superior to the one with student

groups each in their independent classrooms. Wofford, who fundamentally focused on a system comprising six classes and three groups, suggested that it would be satisfactory to separate the classroom into two, in a school with five classrooms. He also clarified how grouping should be carried out. He believed that first graders must take their reading classes as a separate group, whereas other studies must be performed together with the second and the third graders. On the other hand, fourth and fifth graders must be instructed as a different group (Wofford, 1952, p.67-68). Based upon the report, studies set out to be submitted to The Fifth Council of Education paved the way for a number of resolutions. Pursuant to these resolutions, at primary school level, while the first three grades were to be unified in one group, fourth and fifth graders would come together in another group. This way, two new groups would receive their education in multigrade classrooms. On the other hand, lessons of various grades would be joined and the subjects representing the very essence of the courses would be covered alternately (MoNE, 1952, p.5). In this respect, in 1952, a draft curriculum was designed with the title "A Draft Curriculum for Multigrade Classrooms in Village Schools". In this program were clarifications and implementations as to how the instruction in multigrade classrooms must be conducted in village schools. Wofford's suggestions were put into practice in the Draft Curriculum for Primary Schools in 1962 and Primary School Curriculum of 1968 respectively (Binbaşıoğlu, 1999, p.3; Köklü, 2000, p.33).

There is no single method in forming multigrade classrooms. Depending on the circumstances (number of students, teachers and classrooms), more than one approach might be taken in creating them. Basically, in schools where there is a total of five grades, the group in which the first, second and third grades are brought together is called "Group A", whereas the one with the fourth and fifth grades is called "Group B". Although it was with the draft curriculum of 1962 that these two groups were referred to as "A" and "B", the widespread practice began with Primary School Curriculum of 1968. Earlier curriculums on the other hand, covered the first three grades as the "First Session" and the last two grades were referred to as "Second Session". However, with the legislation of the Law No. 6287 on 30 March 2012, the study period in primary schools was reduced to four years, which culminated in the disappearance of the multigrade classrooms with four teachers per four classrooms. This new system established that only with a maximum number of three teachers and/or three classrooms can a school implement a multigrade classroom education system.

In this type of school, because of the fact that multiple grades get educated concurrently, a different approach to teaching is adopted in comparison to that carried out in separated classrooms. Unlike the schools with separated classrooms, there are times at which the students are expected to study on their own during class hour (through tasks or discussions) in schools with multigrade

classrooms. Discussion/task hours can also be regarded as a chance particularly for those students who are not able to find time for self-improvement.

Schools with multigrade classes have some strengths and weaknesses. The following can be counted among the positive aspects of schools with multigrade schools: students are able to manage themselves, do individual research and acquire learning skills; they are economical due to the decrease in the need for classrooms and teachers; older students help younger students so that they can gain opportunities for social development and maturity, develop their leadership skills, and save teacher's time (MoNE, 1968, p.323). However, according to what Külekçi found in his study, with 4+4+4 coming into effect, the responsibility for assisting and guiding the first graders was handed over to the classroom teachers since the fifth graders became secondary school students (Külekçi, 2013, p.374). The new system might be said to have negatively affected the social improvement of upper- and lower-grade students, that they would otherwise have gained by interacting with each other in a multigrade classroom. The increase in time and energy allocated for preliminaries to classes by the teachers, heavier loads of duties and responsibilities on teachers, being unable to accomplish all the outcomes specified in the curriculum (Köklü, 2000; Köksal, 2003), the risk of losing the command in classroom management, the fact and risk that the student group tasked with an assignment might interrupt the studies of the other group having class with the teacher and the insufficient amount of time for one-to-one interaction between the teacher and the student (Dursun, 2006, p.43) are some of the examples that can be considered as the weaknesses in this system.

Method

Research Model

The current study employed the document analysis method, one of the qualitative research methods. Document analysis involves the analysis of written sources, including information about the phenomena or events to be investigated (Yıldırım and Şimşek, 2008, p.187).

Data Collection

In historical research conducted in the field of education, sources such as statutes, official minutes, laws and official publications, which are physically related to the structured events and qualify as primary data sources, are generally used (Cohen, Manion and Morrison, 2005, p.161). The main data of the current study consist of curriculums published by the Ministry of National Education/Ministry of National Education, Youth and Sports and the board decisions published in the Communiqués Journal, which is one of the official media organs of the Ministry and which includes all legal developments related to education. These documents were obtained from the Ferit Ragıp Tuncor Archive and Documentation Library.

Data Analysis

The collected data were analysed by using the document analysis method. The first step was to determine the sample. The current study is limited to the investigation of the primary/elementary school curriculums implemented between 1948 and 2019 and the class hours allocated to the course called “Art in the Past and Visual Arts at Present” in schools with and without multigrade classes. Primary education covered 1st to 5th grades from 1973 to 30 March 2012 (first period) and 1st to 4th grades from then up to now. Between the years 1948 and 2012, class hours allocated to this course in primary/elementary 1st to 5th grades were taken into consideration while as of 2012, class hours allocated to this course in 1st to 4th grades were taken into consideration. The reason for determining 1948 as the starting point for the current study is that rural and urban schools having had separate curriculums from each other for a long time were gathered under a single roof with the implementation of the 1948 Primary School Curriculum.

In this regard, all the documents were carefully read and the class hours allocated to the course of Art/Visual Arts in the course schedules of both types of schools were analysed in light of the decisions taken in relation to schools with multigrade classes and curriculums. The data were evaluated under separate headings for each curriculum and reported as percentages (%) numerically or in writing.

Findings

In this part, answers to the question “What is the class time devoted to Visual Arts classes in the weekly schedules of schools with multigrade and independent classrooms?” have been revealed for each curriculum separately in the light of chronology.

1948 Primary School Curriculum

Numerous curriculums were prepared as from the proclamation of the Republic until 1948 so as to be used in cities and villages. However, 1944 studies were initiated to evaluate 1936 Primary School Curriculum, which was in effect those years, and 1939 Primary School Curriculum Project. In this regard, a survey including a number of questions in relation to these existing curriculums was put together and sent with an official letter dated 11 February 1944 to those concerned by the Department of Board of Education. The curriculum, which was prepared following the results of a four-year-long investigation, gained an important place in the history of the republic in that it was the fruit of the first systematic curriculum development practices. In addition to this, the curriculums of city and village primary schools, which had been prepared separately until then, were united under a single roof with this curriculum (Kayaloğlu, 2018). The curriculum took effect on 1 November 1948 (Tertemiz, 2000,

p.60). Since the curriculum was implemented for 20 years, it earned the title of the longest-lasting curriculum in the history of the republic (Cicioğlu, 1985, s.99).

Two different charts, one for primary schools in cities and towns and the other for primary schools in villages, were included in the curriculum. The total number of classes in the two school types and the time devoted to Art classes have been shown in Table 1 (MoNE, 1948, p.24-25). In this curriculum, each lesson corresponds to 40-minute duration (Tanışık, 1965, p.17). Primary schools in cities and towns in Table 1 represent the regular schools with independent classrooms while the primary schools in villages represent the schools with multigrade classrooms.

Table 1. Table showing the number of class hours for Art class depending on the primary school types in 1948-Curriculum

Primary School Type	First Session			Second Session		Art Class Total Number of Lessons	Percent(%)
	1 st Grade	2 nd Grade	3 rd Grade	4 th Grade	5 th Grade		
City and Town	4	4	4	2	2	16	12,3
Village	1	1	1	1	1	5	3,8
<i>Total</i>	26	26	26	26	26		

Table 1 covers the number of class hours devoted to Art class in city/town and village primary schools. It is clear from the table that the Art class was allotted four class hours for the first session and two for the second session in city/town primary schools and it has a percentage of 12,3% in total weekly class hours. In village primary schools though, one class hour is allotted to each grade and its percentage in total (26) is 3,8%. The weekly total number of class hours in both school types is equal. In addition, the class hours of the lesson decreased by 8,5% in village primary schools compared to those in cities and towns.

In this curriculum is a section covering the explanations concerning multigrade classrooms with the title "Principles Regarding the Administration of Multigrade Classrooms". The explanations and illustrations indicate that the time devoted to Art course is one class hour for each grade in multigrade classrooms. That is, in 1948 Curriculum, course timetables prepared for village primary schools were taken as a basis in schools with multigrade classrooms. This section also covers illustrated charts and how the classes are conducted depending on how they are unified. In this respect, in schools with two teachers per five grades, where each of the two sessions is instructed by a different teacher $[(1+2+3)/(4+5)]$, the Art course is arranged as a class hour during which the students are assigned a task and they carry out self-study. On the other hand, another chart shows that the first session grades (1+2+3) spend the class hour with the active instruction of the teacher. Given these facts, it is possible to conclude that as long as the class duration is observed, it rests with the teacher to organize the class hour either with active instruction or with self-study, in line with the requirements

and priorities of the instruction. In other words, how Art courses are conducted (through active instruction or self-study) differs depending on how the classrooms are unified in 1948 Primary School Curriculum.

1962 Primary School Draft Curriculum

Within a while after the 1948 Curriculum was introduced, “the problem of teaching in multigrade classrooms” came into open since the teachers had to teach all five grades together (MoNE, 2003, p.67). That being the case, three years after the curriculum came in effect, Professor Kate Wofford from America was invited to Turkey with the purpose of identifying the issues faced during the course of the implementation of the curriculum and making improvements to it (Cicioğlu, 1985, p.100). Between 5 October 1951 to 1 February 1952, a report on the issue was compiled by Wofford, following his examinations about the education and instruction in village schools across several regions of Turkey (Wofford, 1952). The same year, 25 people from primary school supervisors, village school teachers and village institutes were sent to America to study with Wofford on the suggested methods to be implemented in village schools (BoE, 1954, p.16). Subsequently, on 5 to 14 February 1953, the Fifth National Education Council convened and revising the primary school curriculums was specified as a topic to be put on the agenda (MoNE, 1995, p.31). The meeting, whose primary discussion subject was primary education, put the primary school curriculums on the table and arrived at settlements regarding the needed changes to the curriculum (MoNE, 1962, p.8). The council meeting also approved the recommendation formerly offered by Wofford that “the classes be transformed into multigrade classrooms and that the lessons be conducted in units and turns (BoE, 1954, p.355). Works on preparing a draft curriculum kept going until 1962, with various committees coming together. Following the works performed, the draft primary school curriculum was adopted on 12 September 1962 (Kayaloğlu, 2018, p.141). The pilot scheme for it was initiated in 1962 to 1963 with the verdict of Head Council of Education and Morality (MoNE, 1967, p.349).

Table 2. Table showing the number of class hours for Art course with independent and multigrade classrooms in 1962 Primary Draft Curriculum

School Type	First Session			Second Session		Art Class Total	Percentage (%)
	1 st Grade	2 nd Grade	3 rd Grade	4 th Grade	5 th Grade		
With Independent Classrooms	3	3	3	2	2	13	10,0
<i>Total</i>	26	26	26	26	26		
	Group A			Group B			
With Multigrade Classrooms	3	3	3	1	1	11	8,4
<i>Total</i>	26	26	26	26	26		

In the draft curriculum, primary schools were divided into two sessions, namely “First Session” and “Second Session”, in just the same way as in 1926 and later. The first session in multigrade classrooms was named “Group A”, whereas the second session was named “Group B”. Furthermore, separate course timetables were designed for schools running a regular education system with independent classrooms and for schools with multigrade classrooms. Number of class hours for Art course is shown in Table 2 (MoNE, 1962).

As is seen in Table 2, while the number of class hours for Art course in schools with independent classrooms is three for the first session and two for the second session, it is three for group A and one for group B in schools with multigrade classrooms. That is, while the number of class hours for Art course is the same for the first three grades, it is different in 4th and 5th grades. What is more, while the weekly total for this course is 13 class hours for independent classrooms with a percentage of 10,0% in all courses, its weekly total for multigrade classrooms is 11 class hours and this total corresponds to a percentage of 8,4% in all courses. Hence, the percentage of the course is lower by 1,6% in multigrade classrooms in terms of its share in the weekly timetable of all courses when compared to that of independent classrooms.

In the draft, one class hour is explained as one “unit”. That means, a standard of 26 units has been set for each grade and each unit is equal to 45 minutes (MoNE, 1962, pp.221-222). In this sense, total length of Art course is three units, i.e. 135 minutes in group A, whereas it is one unit, i.e. 45 minutes in group B. Nevertheless, each grade in group A takes Art courses for 60 minutes (in 4th or 7th class hour of the day) once a week. This way, total duration of the course comes at 150 minutes for each grade in group A.

Table 3 shows how different grades are brought together according to the draft curriculum, where all the facts related to multigrade classrooms are covered in detail (MoNE, 1962, p.250).

Table 3. Table showing “how different grades are united” according to the Primary School Draft Curriculum of 1962

Number of Teachers	Number of Rooms	Number of Grades	Groups					
			A	B	C	D	E	
1	1	5	(1+2+3)	+	(4+5)			
2	2	5	(1+2+3)	+	(4+5)			
3	3	5	1		(2+3)	(4+5)		
4	4	5	1		(2+3)	4	5	
4	4	5	1		2	3	(4+5)	Recommended in challenging circumstances.

According to Table 3, class hours with active teacher instruction or self-study show an alteration depending on how different grades are mixed in terms of Art courses. For instance, in schools with one teacher per five grades, group A grades take Art courses through teacher for one class hour (45') and through self-study for two class hours (45'+60'), whereas group B grades receive one class hour (45') through active instruction. In schools with three teachers per five grades, Art course is offered for three class hours in 2nd and 3rd grades (135') and it is conducted for one class hour in 4th and 5th grades with active teacher instruction (MoNE, 1962). That is to say, although the way different grades were mixed gave rise to distinctions in how the lessons were carried out, total amount of time devoted to the course remained unchanged.

1968 Primary School Curriculum

This curriculum was created following the try-out period for 1962 Draft Curriculum by making the needed adjustments and assessments. It was put into service gradually starting from the first-grade students across the country as of 1968 to 1969 educational year (MoNE, 1967, p.349).

Each course was defined as a "unit" in the curriculum. Each unit is equal to 40 minutes. While the first session grades were termed as "Group A", second session grades were termed as "Group B" in multigrade classrooms, as was the case with 1962 Draft Curriculum for Primary Schools (MoNE, 1968). Different course timetables were drawn up for schools running a regular education system with independent classrooms and schools with multigrade classrooms. Length of time allotted to courses according to the timetables is shown in Table 4 (MoNE, 1968).

Table 4. Table showing the class time allotted to Art course in independent and multigrade classrooms according to 1968 Primary School Curriculum

School Type	First Session			Second Session		Art Class Total Number of Lessons	Percentage (%)
	1 st Grade	2 nd Grade	3 rd Grade	4 th Grade	5 th Grade		
With Independent Classrooms	3	3	3	2	2	13	10,0
<i>Total</i>	26	26	26	26	26		
	Group A			Group B			
With Multigrade Classrooms	3	3	3	1	1	11	8,4
<i>Total</i>	26	26	26	26	26		

Table 4 clearly shows that the total length of course time in either school types, apart from the time put into planning, assessment and pedagogical exercises, is 26. The length of time devoted to Art course in schools running a regular education system with independent classrooms is three units during the first session and two during the second session. In schools with multigrade classrooms, however, this duration is comprised of three units for group A grades and one unit for group B

grades. On the other hand, the total length of time for the course in independent classrooms is 13 units and its percentage in the weekly grand total is 10,0%, whereas this total corresponds to 11 units in multigrade classrooms with a percentage of 8,4% in the weekly grand total. That is, considering the time allotted, the share of Art course within all courses is lower by 1,6% in multigrade classrooms when compared to that of other school types.

The ways in which classes are united in the curriculum are shown in Figure 5 (MoNE, 1968, pp.288-289).

Table 5. *Ways in which classes are united in the 1968 primary school curriculum*

Combination	Number of Teachers	Number of Classrooms	Combined classes		
1a	1	5	(1+2+3)	+	(4+5)
2a	2	5	(1+2+3)		(4+5)
2b	2	5	(1+2)		(3+4+5)
3a	3	5	1		(2+3) (4+5)

As seen in Table 5, in schools with one teacher per five grades (1a), the Art course in group A classes, two of the classes are delivered through active teacher instruction and one class is delivered through self-study; meanwhile, in group B classes, one class is delivered through active teacher instruction. In schools with two teachers per five classes (2a), in group A classes, two classes are delivered through active teacher instruction and one as self-study; meanwhile, in group B classes, one class is delivered through active teacher instruction. In schools with two teachers per five classes, in which 2b combination is implemented, in 1st and 2nd grades, two classes are delivered through active teacher instruction and one class as self-study; in 3rd grades, one class is delivered through active teacher instruction and two classes are carried out through self-study; meanwhile, in 4th and 5th grades, only one class is delivered through active teacher instruction. In schools with three teachers per five classes (3a), in group A classes, three classes are delivered through active teacher instruction; meanwhile, in group B classes, only one class is delivered through active teacher instruction (MoNE, 1968). Although the class hours allocated to active teacher instruction classes and self-study classes vary depending on how classes are unified, the class hours in Groups A and B do not vary, and in group B classes, Art classes are personally delivered by the teacher. In this curriculum, it is an obligation to abide by the class hours to be delivered through active teacher instruction and self-study.

While this curriculum was still in effect, some arrangements were made on weekly class hours until the acceptance of the next curriculum. During the period in which this curriculum was in effect, in 1973, with the approval of BLoNE numbered 1739, primary and secondary levels were named as basic education and named as elementary education with the Law No. 2842 accepted on 16 June 1983. For this reason, the timetables of primary schools and basic education/elementary schools were

accepted at different times, and different course timetables were applied in these two schools. As the practice of schools with multigrade classrooms covered primary schools, the changes made on the timetables of primary schools also affected these schools. As a result of these changes, the total class hours in schools with multigrade classes and in schools with independent classes and the class hours allocated to Art course in the total class hours by year are given in Table 6. Time devoted to assessments and pedagogic practice is not included in the weekly total class hours.

Table 6. Table showing how Art course was affected by the changes in the weekly timetables between 1968 to 1992 in schools with a regular education system, with independent classrooms and with multigrade classrooms

Year of Change	Schools with Independent Classrooms							Schools with Multigrade Classrooms								
	Grades						Weekly Total	%	Grades					Weekly Total	%	
	1	2	3	4	5	Total			1	2	3	4	5			Total
1968	3	3	3	2	2	13	26	10,0	3	3	3	1	1	11	26	8,4
1974	3	3	3	2	2	13	29	8,9	3	3	3	1	1	11	29	7,5
1975	1	1	1	2	2	7	23	6,0	1	1	1	2	2	7	23	6,0
1986	2	2	2	2	2	10	30	6,6	1	1	1	2	2	7	25	5,6
1987	2	2	2	2	2	10	30	6,6	1	1	1	2	2	7	25	5,6
1992	2	2	2	2	2	10	30	6,6	1	1	1	2	2	7	25	5,6

It is clear from Table 6 that the first adjustment to class hours took place on 5 September 1974 when 1968 Curriculum was in effect. The time span for Art course in neither of the school types was affected by these adjustments, which were made towards the primary schools with regular and dual education system together with primary schools with multigrade classroom system. On the other hand, the total amount of time devoted to all courses was increased to 29 units (MoNE, 1974, s.368). This led to Art course having a lower share among other courses in proportional terms compared to the previous year. With an adjustment on 14 February 1975, the number of class hours for the course was decreased to one in both school types; on the other hand, weekly total amount of course duration was specified to be 23 units, excluding the pedagogical practices. With the pedagogic practices added though, it comes up to 25 units (MoNE, 1975a; 1975b). On 21 April 1986, with a verdict numbered 91, a new timetable was introduced concurrently for primary schools and primary education schools. Although no change took place in the period of time devoted to Art course, weekly total amount of course duration was increased to 25 units, excluding counselling and pedagogical practices. As a result, a decline regarding the share of the course among other courses occurred. Adjustments to time periods were made in primary education schools on 8 July 1987 and in primary schools on 24 August 1992 (MoNE, 1987; 1992). Neither of the adjustments brought about a change to the previous year.

When a comparative analysis is performed in relation to the length of courses in either of the school types (see Table 6), the time interval with the highest percentage of course duration is between 1968 to 1974 with 10,0% in primary schools with independent classrooms and with 8,4% in primary

schools with multigrade classrooms. In 1975, the time devoted to Art course and the proportional share of the course among other courses were equal in both school types. However, a remarkable decrease was observed in 1975 when compared to the previous year. More precisely speaking, the share of Art among other courses decreased by 2,9% in independent classrooms and 1,5% in multigrade classrooms. As for 1986, an increase occurred both in the duration of the course and its share among other courses, with no change up until the beginning of the next curriculum. Between 1968 and 1992, except 1975, with the adjustments introduced, the percentage of the course within the weekly total time periods was lower in schools with multigrade classrooms than it was in other schools. During the aforementioned years, the year with the highest difference of percentage was 1968 in terms of the course period within the weekly total course periods in schools with and without multigrade classrooms.

From 1968 until the beginning of the following curriculum in 1992, in connection with the changes to the course duration, several adjustments were introduced in how the lessons were being carried out as well. That being the case, based on the resolution approved in 1975, Art course, which had one class hour in group A grades and two class hours in group B grades, underwent a number of changes regarding the class time procedures. In this respect, the lessons delivered through active teacher instruction and self-study were arranged depending on how different grades were unified. For example, in schools with one teacher per five grades and in schools with two teachers per five grades where $“(1+2)/(3+4+5)”$ model was applied, one class hour was conducted with active teacher instruction in group A. On the other hand, in group B grades, one class hour was devoted to active teacher instruction while one hour was given to self-study. Nevertheless, all the class hours were conducted with active teacher instruction in schools with two teachers per five grades, in which $“(1+2+3)/(4+5)”$ model was applied and in schools with three teachers per five grades, where $“(1)/(2+3)/(4+5)”$ system was utilized (MoNE, 1975b, pp.159-163). Although no change was introduced in class time duration, the class hours with active teacher instruction and self-study were rearranged in the Primary School Curriculum of 1988. Pursuant to this curriculum, in schools with one teacher/two teachers/three teachers (1/2+3/4+5), one class hour was devoted to active teacher instruction in group A grades. On the other hand, in group B grades, one class hour was devoted to active teacher instruction while one class hour was devoted to self-study (Ministry of National Education, Youth and Sports, 1988).

1992 Curriculum for Art Course

The conception of developing primary school curriculums collectively came to an end as of 1980s and it was replaced by the approach of designing curriculums separately for each course. From that date on, a new mindset was embraced in developing curriculums and pilot schemes were put into

practice (Kalaycı, 2000, p.177). During that period, the curriculum for Art course was created by the “Specialization Commission for Developing Art Course Curriculums”, which was formed by the TCoC on 27 July 1991 and was approved on 11 September 1992 (Kayaloğlu, 2018, p.168). Being published independently for the first time, no principles concerning the multigrade classrooms were included in this curriculum. However, following the authorization of this curriculum, a section concerning the multigrade classrooms was included in the Curriculum for Primary Education Schools, which was published in 1995 and it contained all curriculums for all courses.

During the course of time when the 1992 Curriculum was in effect, with the introduction of Primary Education Schools pursuant to the arrangements made in The Basic Law of National Education, two different timetables went in effect for eight-year-long primary education schools and five-year-long primary schools until the official transition to eight-year compulsory continuous education on 16 August 1997 with Law No. 4306. During this time period, it can be said that timetables, which were originally designed for five-year-long primary schools, were used in schools with multigrade classrooms, with the assumption that primary education schools would be established in populous areas. This assumption turns out to be true when the distribution of the class hours with *active teacher instruction* and *self-study* is analysed in the section about multigrade classrooms included in the 1995 Curriculum.

Table 7 shows the length of time dedicated to Art course in “Primary Schools” and “Elementary Schools” (1st stage) as part of the 1992 Curriculum. While the arrangements regarding the timetables in “Elementary Schools” were made pursuant to the Verdict No. 301 on 22 September 1992 and Verdict No. 578 of TCoC on 29 August 1994; the arrangements regarding the timetables in “Primary Schools” were made pursuant the Verdict No. 235 of the council on 24 August 1992.

Table 7. Table showing the class time dedicated to Art course in 1992 Curriculum

School Type	First Stage					Art Class Total Number of Lessons	Percentage (%)
	1 st Grade	2 nd Grade	3 rd Grade	4 th Grade	5 th Grade		
Elementary School	2	2	2	2	2	10	6,6
<i>Total</i>	<i>30</i>	<i>30</i>	<i>30</i>	<i>30</i>	<i>30</i>		
	Group A			Group B			
Primary School	1	1	1	2	2	7	5,6
<i>Total</i>	<i>25</i>	<i>25</i>	<i>25</i>	<i>25</i>	<i>25</i>		

It is clear from Table 7 that the time given to Art course in elementary schools is 10 with a percentage of 6,6% within the weekly timetable, while it is seven in primary schools with a percentage of 5,6% within the weekly timetable. That means, in this curriculum, the time for Art course is lower by 1,0% in schools with multigrade classrooms when compared to the other schools. According to the curriculum, in schools with one teacher per five grades, for group A grades, the course is conducted

with “active teacher instruction” for one class hour. Yet for group B grades, while one class hour is conducted through “active teacher instruction”, one class hour is devoted to “self-study”. For schools with two teachers per five grades and three teachers per five grades, the distribution of class hours across active teacher instruction and self-study is the same as it was made in the curriculum published in 1988. That being said, a number of arrangements was made in the curriculum after 1997, following the transition to eight-year compulsory continuous education. These arrangements can be seen in Table 8.

Table 8. Table showing the length of time for Art/Visual Arts courses between 1997 to 2005 in elementary schools

Year		Grades					Total Time for the Course	Percentage (%)
		1 st Grade	2 nd Grade	3 rd Grade	4 th Grade	5 th Grade		
1997	Class Hours	2	2	2	1	1	8	5,3
	<i>Total</i>	30	30	30	30	30		
2005	Class Hours	2	2	2	1	1	8	5,8
	<i>Total</i>	28	28	28	26	26		

Table 8 displays the time periods for the course on the timetables, which were prepared after the 8-year compulsory continuous education was introduced. With the first arrangements on 10 September 1997, eight class hours were given to the Art course (MoNE, 1997, p.643). This led to the course having a percentage of 5,3% among other courses. Further arrangements were made in 1998, 2001 and 2005 respectively. The time for the Art/Visual Arts course did not change in the arrangements made after 1997. However, the total length of time for the courses showed grade-based differences in 2005. That being the case, the total length of time for the first three grades became 28, and it was specified as 26 for the last two grades (MoNE, 2005, p.540). Accordingly, the percentage of Visual Arts course increased to 5,8% within the weekly timetable.

Curriculums, which were followed until 2000-2001 educational year in schools with multigrade classrooms, had a separate chapter in primary school curriculums. However during 2000s, certain studies were conducted to improve the quality and standards in schools with multigrade classrooms. In line with this purpose, with the Resolution No. 122 approved by the TCoC on 18 May 2000, the implementation of curriculums for “Social Studies”, “Science Studies” and “Social Sciences” was abrogated and replaced by the curriculums followed in primary education schools with independent classrooms. Consequently, the coordination between the schools with and without multigrade classrooms was ensured in terms of the curriculums, as from 2000 to 2001 educational year.

2006 Curriculum for Visual Arts Course

In order to keep pace with the rapid changes and developments in science and technology, the need to restructure the educational system arose. At this point, the renewal of curriculums was regarded as crucial (MoNE, 2008, p.3). In line with this target, curriculums underwent radical changes in their content in respect of the first stage of primary education. Following the pilot schemes of the designed curriculums during 2004 to 2005 educational year, the common practice took place in 2005 to 2006 educational year (Ergüder, 2008, s.ii). Alongside the endeavours to improve the curriculums, the course name that was “Art” was changed to “Visual Arts” following a series of attempts. With its new name, the course entered into the curriculums on 14 July 2005 (Kayaloğlu, 2018, p.19). The revised curriculum for the course was approved on 11 September 2006 (MoNE, 2006, p.1144). The curriculum was designed to be used across one to eight grades, and it was built up on the constructivist theory by making references to the conception of student-centred education, which aimed at raising individuals who are “creative and who can use initiative, solve problems as well as structuring and transforming the information” (Commission, 2006, p.6).

The timetables for primary education schools underwent adjustments due to a number of reasons on 14 July 2005, 4 June 2007 and 20 July 2010 respectively, starting from 2006, when the curriculum was approved, until 30 March 2012, when the code number 6287 regarding “The Amendment of the Law on -Elementary Education-, -Education- and -Some Laws-” was approved. The length of time for Visual Arts course has been shown in Table 9 according to the date of adjustments.

Table 9. Table showing the length of time given to Visual Arts course between 2005 to 2012

Years	Grades					Total Time for Visual Arts Course	Percentage (%)
	1 st Grade	2 nd Grade	3 rd Grade	4 th Grade	5 th Grade		
2005	2	2	2	1	1	8	5,8
<i>Total</i>	28	28	28	26	26		
2007	2	2	2	1	1	8	5,8
<i>Total</i>	28	28	28	28	28		
2010	2	2	2	1	1	8	6,2
<i>Total</i>	25	25	25	26	26		

Table 9 indicates that, during the course of time between the approval date of the curriculum and 2012, the time for the course is two class hours in the first three grades, while it is one class hour in the last two grades. While the percentage of the course among other courses is 5,6% until the resolution in 2010, as of this date, it increased to 6,2% depending on the changes in the weekly total duration of other courses.

Pursuant to Law No. 6287, eight-year elementary education schools were divided into two independent school types in 2012, one being the “Primary School” between one to four grades and the other being the “Secondary School” between five to eight grades. The first change in the timetables took place with the resolution number 69, adopted on 25 June 2012, following the authorization of 4+4+4 educational system, which rendered the high school compulsory. Periods of time for Visual Arts course after the adjustment has been shown in Table 10 (MoNE, 2012a, p.314).

Table 10. A section from the table showing the length of time for Visual Arts course in primary schools in 2012

	Grades				Total Time for Visual Arts Course	Percentage (%)
	1 st Grade	2 nd Grade	3 rd Grade	4 th Grade		
Class Hour	1	1	1	1	4	3,5
<i>Total</i>	26	28	28	30		

Table 10 clearly shows that total weekly class hours show a difference, number of class hours for Visual Arts course was reduced to 1 and its percentage within the weekly total class hours became 3,5%. This timetable took effect across multigrade classrooms, starting from 2012 to 2013 educational year, with the resolution number 151, approved by the TCoC on 7 September 2012 (MoNE, 2012b, p.472). Table 11 shows how multigrade classrooms were formed according to this resolution and the new system.

Table 11. Table showing how multigrade classrooms are formed in primary schools in 2012

Number of Teachers	Grades			
	1 st Grade	2 nd Grade	3 rd Grade	4 th Grade
1*			(1+2+3+4)	
2*		(1+2)		(3+4)
2	(1)		(2+3+4)	
2		(1+2+3)		(4)
3*	(1)		(2+3)	(4)
3		(1+2)	(3)	(4)
3	(1)		(2+3)	(4)

* Represents the first proposed unification model.

Visual Arts course is conducted with active *teacher instruction* for the length of one class hour in all shown unification models on Table 11.

2013 Curriculum for Visual Arts Course

This curriculum was approved to be practiced as of 2014 to 2015 educational year in a gradual fashion, with the resolution number 134, adopted by the TCoC on 29 November 2013 (MoNE, 2014, p.128). Over the time between the approval date of this curriculum and the approval of the next one, more than one arrangement were introduced in the course timetables owing to various reasons. However, the length of time for Visual Arts course was not affected by the introduced changes and it remained the same as what it was on 25 June 2012 (see Table 10). This curriculum also retained the

criteria as to how the grades should be unified, identified in resolution number 151, adopted by TCoC on 7 September 2012 (see Table 11). That is, as long as this curriculum was in effect, Visual Arts course was conducted with *active teacher instruction* for the length of one class hour across each of one to four grades.

2017 and 2018 Curriculums for Visual Arts Course

The 2018 Curriculum for the Visual Arts course, which was approved with the Resolution No. 8 by the TCoC on 19 January 2018, took effect as of 2018 to 2019 educational year (MoNE, 2018a, p.1759). Yet prior to this curriculum, a number of studies had been carried out towards developing curriculums. That being the case early in 2017, the ongoing curriculums came under examination by commissions, consisting of representatives, teachers, experts in the field of education and academicians from the relevant departments of the Ministry of Education, and a new curriculum came out as a result. Teachers, parents, school administrators and experts from around the country contributed to the development of the curriculum as well as the officers from Ministry. Following the initial and required examinations by the Ministry, the curriculum was put on the public view through an online system of the Ministry which was called the “System for monitoring and evaluating the curriculums”. In addition, by means of an official letter to all provincial directorates of education, the TCoC demanded that all teachers from all grades/fields be informed and asked for their views on the draft curriculum on 13 January 2017. After staying on public view for one week, opinions and suggestions regarding the draft curriculum were submitted to the TCoC by 10 February 2017.

In line with the received feedbacks, the final touches were put to the curriculum by TCoC and, with the Resolution No. 70 on 17 July 2017, it was authorized for pilot schemes in primary schools, starting from 2017 to 2018 educational year (MoNE, 2017, p.1608). The commission, which was created by the Ministry, went on performing the duty of monitoring and evaluating the curriculum throughout the period it was in service, which was only two semesters. Aside from the teachers, students, representatives from unions, employee associations, federations and textbook authors from the Ministry participated in these studies (MoNE, 2018b). Following the evaluation of feedbacks from all parties, the curriculum received an update thereby enabling the implementation of 2018 Curriculum. There were not any big differences between these two curriculums and the latter was, in a sense, the continuation of the former one. Both because of this reason and the fact that it was implemented throughout the country, 2017 Curriculum was characterized as the main curriculum.

During the course of its implementation, despite the arrangements on the timetables on 12 September 2018, Visual Arts course remained the same in terms of the length of time given to it. The course was allotted one class hour across all types of primary schools, including the ones with

multigrade classrooms (MoNE, 2018c, pp.2187-2188). On the other hand, all grades in multigrade classrooms took the course through *active teacher instruction*.

Conclusion and Discussion

Schools with multigrade classrooms are part of a school system, which is based on the principle of educating students from different grades at the same time in underpopulated areas where the number of students, teachers or classrooms is limited. In the current study comparing the class hours devoted to Visual Arts course in schools with and without multigrade classrooms, the 1948 Primary School Curriculum, the 1962 Primary School Curriculum, the 1968 Primary School Curriculum, the 1992 Art Curriculum, the 2006/2013/2017/2018 Visual Arts Curriculums were analysed. The changes to have taken place in course duration have been analysed under three categories as being 1948-1997, 1997-2012 and 2012-2019. That is because shifts in the educational system, at certain times, evolved into factors affecting the course time periods by forcing authorities to make certain arrangements in the course of the implementation process.

Making a comparison with respect to the allotted time for Visual Arts course in schools with and without multigrade classrooms became possible only between 1948 and 16 August 1997 when the Law No. 4306 was passed. Starting from that date, with the eight-year compulsory continuous education taking effect, the differentiation between village/city primary schools and primary/elementary schools ended. Thus, timetables prepared for the first stage (one to five grades) of elementary schools were put into practice in schools with multigrade classrooms. That situation kept going from 1997 up until the legislation of the Law No. 6287 on 30 March 2012.

During the course of time between 1948 and 1997, the year with the biggest difference of percentage was 1948 with 8,5%, in terms of the time allotted to the course in primary schools with and without multigrade classrooms. The reason for this can be attributed to the emphasis put by the timetables prepared separately in the 1948 Curriculum on some other courses that would meet the basic education needs of the village or students. For instance, unlike the ones prepared for the city/town schools, village primary school timetables included the "Farming Studies" and "Turkish Skills" courses, and the "Farming Studies" course had a percentage of 23,0% within all other courses in terms of the time allotted, while the percentage for the "Turkish Skills" was 30,7%. This percentage was only 3,8% for "Art Course". This significant difference between the two school types was reduced to 1,6% in 1962 Draft Curriculum for Primary Schools and 1968 Curriculum for Primary Schools. It should be noted at this point that the 1962 and 1968 curriculums are curriculums where separate timetables specific to primary schools with multigrade classrooms were prepared. The reduction in the gap may also be associated with the focus on the schools with multigrade classes in these curriculums. Following the decrease in 1968, the difference completely disappeared with the change in

timetables in 1975, which brought about equivalence in course duration. On the other hand, between 1986 and 1997, with respect to the time allotted, the percentage of Art course within weekly totals was 1,0% lower in schools with multigrade classrooms than in other schools.

With the official introduction of the elementary school practice in 1997, it is not possible to mention any difference between the two school types in terms of class time, as the schedules prepared for primary schools are valid in all schools whether or not they have multigrade classes. For this reason, only the years in which the class time of the course and its proportional share among other courses are highest and lowest can be mentioned here. The class time allocated to the Visual Arts course did not change between 1997 and 2012. However, the proportional share of the course among other courses has changed due to changes in the weekly course load. According to this, the years in which the lowest share the course had among the class hours allocated to all the courses in the curriculum were 1997-2005 with 5,3%, while the years in which the highest share the course had were 2010-2012 with 6,2%. After 2012, the class time allocated to the Visual Arts course in primary education decreased to the lowest level in the period between 1948 and 2019 in all primary schools including the schools with multigrade classes, with a 3,5% share among all the courses in the curriculum.

In terms of the Art/Visual Arts course, the difference between the schools with multigrade classes and other schools did not only occur in the class hours allocated to the course in these schools. There is also a difference between the two school types in terms of the way the classes are instructed. For example, from 1948 to 2012, some Visual Arts classes were delivered through active teacher instruction while some others were delivered through self-study, and the class hours allocated to active teacher instruction and self-study classes varied depending on how classes were unified. However, with the arrangement made in 2012, both the multigrade classes were changed and the course was decided to be only taught through active teacher instruction in all the classes. At this point, it should also be noted that the Visual Arts course in schools with multigrade classrooms is carried out by classroom teachers. It is a fact that classroom teachers face some problems while teaching the course. Research shows that classroom teachers who teach this course are confronted with problems such as lack of workshop, materials to be used in the lesson due to financial reasons and insufficient class hours (Adıgüzel and Tosmur, 2010; Demir, 2014; Kahraman, 2014; Gökdemir and Filiz, 2018). While this is the case in schools with independent classes, it can be said that classroom teachers in schools with multigrade classes are more likely to encounter these problems.

In the current study, it was determined that the class time allocated to Visual Arts course in primary schools with multigrade classes has been less than in schools with independent classes for many years. Unfortunately, only one class hour has been allocated to the lesson after 2012. Therefore,

it can be said that the current time allocated to the course is insufficient for the healthy teaching of this course in schools with multigrade classes. In this regard, the findings of these studies conducted to determine the problems of the teachers who teach in schools with multigrade classes concur with the findings of the current study. For example, Erdem et al. (2005) found that the classroom teachers who teach multigrade classes found the class time insufficient compared to the subjects that need to be covered according to the curriculum and they saw this as a problem. The same finding was revealed by the research conducted by Dursun (2006). Yıldız and Köksal (2009), Gözler (2009). Summak et al. (2011) and Gönül (2019) found that the class hours were generally found insufficient by classroom teachers. Unfortunately, this is true for both types of school and can be considered an ongoing problem in the Visual Arts course for years. Although similar issues have been studied for about fifteen years, similar results have been found in general. However, while the class time allocated to Visual Arts classes was expected to be increased, it has been gradually decreased. Moreover, although it was decided to increase the time allocated to Visual Arts course at least to two class hours in the Nineteenth National Education Council convened in 2014 (MoNE, 2014b), this decision has not been put into practice yet.

Although it is stated in the 2018 Visual Arts Course Curriculum, "... all of the objectives should be accomplished until the end of the academic year." (MoNE, 2018ç, p.8), it seems to be very difficult to achieve even in schools with independent classes let alone the ones with multigrade classes given the limited time allocated to this course. This must be another research subject. However, given the limited time allocated to Visual Arts course, it is suggested that this time should be immediately increased in 1st to 4th grades.

References

- Adıgüzel, A. and Tosmur, N. (2010). Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi öğretiminde karşılaştıkları sorunlar. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 1677-1689.
- Akyüz, Y. (2015). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Atasever, G. (2012). *Birleştirilmiş sınıflarda Türkçe öğretiminin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1998). *Hayatım*. İstanbul: Dünya.
- Basic Law of National Education [Millî Eğitim Temel Kanunu]. (1973). *T.C. Resmî Gazete*, 14574, 24 Haziran 1973.
- Binbaşıoğlu, C. (1999). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim*. Ankara: Anı.
- Board of Education [Maarif Vekâleti]. (1954). *Beşinci Millî Eğitim Şûrası 5-14 Şubat 1953: Çalışma esasları, komisyon raporları, konuşmalar*. İstanbul: Maarif.

- Board of Education [Maarif Vekilliği]. (1939). *Köy ilkokul programı projesi*. İstanbul: Maarif.
- Buğday, M. (2003). *Birleştirilmiş sınıflarda sosyal bilgiler öğretiminin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Cicioğlu, H. (1985). *Türkiye Cumhuriyetinde ilk ve ortaöğretim: Tarihi gelişimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2005). *Research methods in education*. London and New York: Taylor & Francis.
- Comission [Komisyon]. (2006). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı: 1-8. sınıflar*. Ankara: Doğan Ofset.
- Demir, S. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin görsel sanatlar dersinin amaçlarına erişimi düzeylerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Dursun, F. (2006). Birleştirilmiş sınıflarda eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 33-37.
- Erdem, A. R. (2002). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim*. Ankara: Anı.
- Erdem, A. R., Kamacı, S. and Aydemir, T. (2005). Birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar: Denizli örneği. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 1(1-2), 3-13.
- Ergüder, Ü. (2008). *ERG raporları: Öğretim programları inceleme ve değerlendirme I*. İstanbul: Artpres.
- Etike, S. (2001). *Cumhuriyet dönemi resim eğitimi: 1923-1950*. Ankara: Güldikeni.
- Gökdemir, M. A. and Filiz S. B. (2018). Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri (Mardin örneği). *Turkish Studies*, 13(19), 775-793. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13976>.
- Gönül, İ. (2019). *Birleştirilmiş sınıfta görev yapan öğretmenlerin uygulamada karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi, Amasya.
- Gözler, A. (2009). Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan öğretmenlerin yeni ilköğretim programına yönelik görüşleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(3), 815-832.
- Kahraman, D. (2014). Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 221-240.
- Kalaycı, N. (2000). 1968 sonrası gelişmeler. In Tazebay, A. (Ed.), *İlköğretim programları ve gelişmeler: Program geliştirme ilke ve teknikleri açısından değerlendirilmesi* (125-177). Ankara: Nobel.
- Kayaloğlu, S. (2018). *Hükümet programlarında ve millî eğitim şûralarında alınan kararların ilkokul görsel sanatlar dersi öğretim programlarına yansımaları*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Köklü, M. (2000). *Birleştirilmiş sınıfların yönetimi ve öğretim*. İstanbul: Beta.
- Köksal, K. (2003). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim*. Ankara: Pegem A.
- Külekçi, E. (2013). 4+4+4 eğitim sistemi kapsamında birleştirilmiş sınıf uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 369-377.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1948). *İlk okul programı*. İstanbul: Millî Eğitim.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1952). *Köy okullarında birleştirilmiş sınıflar için program taslağı*. Ankara: Millî Eğitim.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1962). *İlkokul programı taslağı*. Ankara: Ayyıldız.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1967). İlkokul programı taslağı h. T.C. MEB *Tebliğler Dergisi*, 30(1472), 348-349.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1968). *İlkokul programı*. İstanbul: Millî Eğitim.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1969). İlkokul programı ve meslekle ilgili çalışmalar h. T.C. MEB *Tebliğler Dergisi*, 32(1550), 119-121.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1974). Cumartesi gününün tatil sayılması sebebiyle ilkokullarda yeniden düzenlenen haftalık ders dağıtım çizelgesi hk. T.C. MEB *Tebliğler Dergisi*, 37(1806), 367-369.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1975a). Normal ve çift öğrenim yapan ilkokullarla birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda haftalık ders sayısı çizelgesinin yeniden düzenlenmesi. T.C. MEB *Tebliğler Dergisi*, 38(1830), 125.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1975b). Normal ve çift öğrenim yapan ilkokullarla birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda haftalık ders sayısı çizelgesinin yeniden düzenlenmesi. T.C. MEB *Tebliğler Dergisi*, 38(1834), 157-163.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1987). Bazı okullara ait yeni haftalık ders çizelgelerinin uygulama esasları ile ilgili açıklama. T.C. MEB *Tebliğler Dergisi*, 50(2240), 341-343.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1991). T.C. Maarif Vekilliği Birinci Maarif Şûrası 17-29 Temmuz 1939: *Çalışma programı, konuşmalar, lahikalar*. (Exact Copy). İstanbul: Millî Eğitim.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1992). İlk okul haftalık ders çizelgesinin kabulü. T.C. MEB *Tebliğler Dergisi*, 55(2366), 569.

- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1995). *Millî eğitim şûraları:1939-1993*. Ankara: Millî Eğitim.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (1997). İlköğretim okulu haftalık ders çizelgesi. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 60(2481), 643-644.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2003). *Türkiye’de ilköğretim: Dünü, bugünü, yarını*. İstanbul: Millî Eğitim.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2005). İlköğretim okulu haftalık ders çizelgesi. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 68(2575), 539-540.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2006). İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programı. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 69(2589), 1144.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2008). *İlköğretim programları ve ders kitaplarının değerlendirilmesi ve değerlendirme sonuçlarının ortaöğretim ile paylaşılması çalışmayı (21-23 Mayıs 2008) çalışma raporu*. Ankara: Millî Eğitim.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2010). *Cumhuriyet döneminde Türk millî eğitim sistemindeki gelişmeler (1920-2010)*. Ankara: Millî Eğitim.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2012a). İlköğretim kurumları (ilkokul ve ortaokul) haftalık ders çizelgesi. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 75(2658), 313-316.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2012b). Birleştirilmiş sınıflar haftalık ders programları. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 75(2662), 472.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2014a). Birleştirilmiş sınıflar haftalık ders programları. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 77(2681), 1120-1124.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2014b). *19.Millî Eğitim Şûrası kararları*. Retrieved from <http://www.meb.gov.tr/19-mill-egitim-srasisonaerdi/haber/7594/tr%20adresinden%2027.01.2016>.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2017). İlkokul (1-4. sınıflar), ortaokul ve imam hatip ortaokulu (5-8. sınıflar) görsel sanatlar dersi öğretim programı. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 80(2718), 1608.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2018a). İlkokul (1-4. sınıflar), ortaokul ve imam hatip ortaokulu (5-8. sınıflar) görsel sanatlar dersi öğretim programı. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 81(2726), 1759.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2018b). *Öğretim programlarında yapılan güncellemeler yayımlandı*. Retrieved from <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlarinda-yapilan-guncellemeler-yayinlandi/icerik/308> on 03/01/2019.

- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2018c). İlköğretim kurumları (ilkokul ve ortaokul) haftalık ders çizelgesinde değişiklik yapılması. *T.C. MEB Tebliğler Dergisi*, 81(2732), 2187-2189.
- Ministry of National Education [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2018ç). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı: İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8.sınıflar*. Ankara: Millî Eğitim.
- Ministry of National Education, Youth and Sports [Millî Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı]. (1988). *İlkokul programı*. İstanbul: Millî Eğitim.
- Palavan, Ö. and Göçer, V. (2017). Sınıf öğretmenlerinin birleştirilmiş sınıflarda karşılaştıkları problemler (Malatya il örneği). *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 69-95.
- Summak, M. S., Summak, A. E. G. and Gelebek, M. S. (2011). Birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunlar ve öğretmenlerin bakış açısından olası çözüm önerileri (Kilis örneği). *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 1221-1238.
- Tanışık, H. R. (1965). Program taslağının geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar. In Aytaç, H. (Ed.), *Program geliştirmede rehberlik* (17-21). Ankara: Güzel İstanbul.
- Tertemiz, N. (2000). Cumhuriyet döneminde ilköğretim. In Tazebay, A. (Ed.), *İlköğretim programları ve gelişmeler: Program geliştirme ilke ve teknikleri açısından değerlendirilmesi* (27-124). Ankara: Nobel.
- Wofford, K. V. (1952). *Türkiye köy ilkokulları hakkında rapor*. (F. Varış, Trans.). Ankara: Millî Eğitim.
- Yıldırım, A. and Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, M. and Köksal, K. (2009). Birleştirilmiş sınıf uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 1-14.
- Akpınar, B., Turan, M. and Gözler, A. (2006, Nisan). *Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin yeni ilköğretim müfredatına ilişkin görüş ve önerileri*. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Ankara.